

Januška Gostenčnik (ORCID: 0000-0001-5967-0920)

ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, Ljubljana, Slovenija

januska.gostencnik@zrc-sazu.si

DOI: <https://doi.org/10.3986/15.1.03>

NAREČNA KLASIFIKACIJA GOVORA RAVNE GORE V GORSKEM KOTARJU

V prispevku je predstavljen govor zahodnega dela kraja Ravna Gora, ki leži na jugu Gorskega kotarja na Hrvaškem. Prikazane so dosedanje obravnave in narečne klasifikacije tega krajevnega govora ter na novo zbrano narečno gradivo. Govor je v tem prispevku klasificiran kot priseljenski, sinhrono ga je mogoče uvrstiti v rovtarsko narečno skupino slovenskega jezika. Izpostavljena je problematika natančnejše narečne uvrstitve. Govor je prikazan na Karti slovenskih narečij (različica 2023).

KLJUČNE BESEDE: Ravna Gora, rovtarska narečna skupina, Slovenski lingvistični atlas (SLA), fonologija, slovenščina

The article presents the local dialect of the western part of Ravna Gora which is located in the south of Gorski Kotar in Croatia. The current treatment and dialectal classifications of this local dialect are shown, as well as the newly collected dialectal material. In this article the local dialect is classified as immigrant, and it can also be classified as a part of the Rovte dialect group of the Slovenian language. The issue of more accurate dialect classification is highlighted. The local dialect is shown on the Map of Slovenian dialects (version 2023).

KEYWORDS: Ravna Gora, Rovte dialect group, Slovenian Linguistic Atlas (SLA), phonology, Slovenian

1 Uvod

Ravna Gora leži v Gorskem kotarju na Hrvaškem. Jezikovno na zahodu meji na čebranško narečje, na severu na kostelsko narečje slovenskega jezika, na vzhodu pa na priseljenske govore vzhodnohercegovega narečja štokavske narečne skupine.¹ Ravna Gora se govorno deli na

¹ Glej Karto 1 v Gostenčnik 2020: 356.

dva dela – na večji zahodni (oz. zgornji) del, kjer živijo t. i. *Kranjci* (to so zaselki Stari Varoš, Jarak, Bajt in Vrh), in na manjši vzhodni (oz. spodnji) del (zaselka Novi Varoš in Kosa), kjer živijo t. i. *Hrvati*.

Govor Ravne Gore² se je doslej interpretiral različno, in sicer kot: 1) govor rovtarske narečne skupine slovenskega jezika (Majnarić 1938–1939), 2) (goranski) govor kajkavske narečne skupine hrvaškega jezika (Finka 1974, Barac in Finka, 1981, Lisac 1989, Barac-Grum 1993, Lončarić 1982, 1996), 3) govor kostelskega narečja dolenske narečne skupine slovenskega jezika (Šekli 2018: 339, 380). Prva klasifikacija podpira t. i. priseljsko hipotezo (do priseljevanja na izpraznjeno območje naj bi prišlo v prvi polovici 18. stoletja), druga hipotezo o prepletanju in sovplivanju različnih narečnih sistemov, tretja pa t. i. hipotezo o avtohtonosti govora na tem območju.

Prispevek najprej seznanja z dosedanjo jezikovno obravnavo in narečno klasifikacijo govora Ravne Gore znotraj hrvaške in slovenske dialektologije. Prikazano je na novo zbrano narečno gradivo z območja zahodnega dela Ravne Gore, ki ne prinaša večjih novosti. V nadaljevanju so povzemalno predstavljene njegove glavne jezikovne (vokalne, konzontančne in prozodijske) značilnosti na osnovi analize lastnega narečnega gradiva in so izhodišče za presojo (ne)utemeljenosti trenutno uveljavljenih narečnih uvrstitev. Predlog nove narečne uvrstitve sledi že postavljeni hipotezi jezikoslovca Nikole Majnarića (1938–1939), da je govor dela Ravne Gore del rovtarske narečne skupine slovenskega jezika.

Prispevek se osredotoča na govor zahodnega (oz. zgornjega) dela Ravne Gore, ki je obravnavan kot priseljski. Zahodni del Ravne Gore je bil namreč v prvi polovici 18. stoletja, ko se je leta 1726 začela izgradnja t. i. Karolinske ceste ali Karolinke, ki naj bi povezovala Karlovec z Reko, umetno poseljen (tudi) s prebivalci Kranjske (mdr. Majnarić 1938–1939: 148, Kruhek v Gorski kotar 1981: 302, Barac, Finka, 1981: 426, Lisac 1989: 107). Pavle Blaznik (1979: 89) je na osnovi ravnogorskih priimkov, ki jih navaja Majnarić (1938–1939: 146), ugotovil, da je jedro priseljencev v Ravno Goro izviralo iz Poljanske doline (tj. z

² Narečno gradivo za ta prispevek je bilo zbrano med letoma 2010 in 2016 za potrebe *Slovenskega lingvističnega atlasa* (SLA) in doktorske disertacije avtorice.

območja današnjega škofjeloškega in dela poljanskega narečja) in tudi iz Selške doline (tj. z območja selškega narečja gorenjske narečne skupine slovenskega jezika).

2 DOSEDANJE OBRAVNAVE IN NAREČNE KLASIFIKACIJE

2.1 HRVAŠKA DIALEKTOLOGIJA

2.1.1 NIKOLA MAJNARIĆ

Govor Ravne Gore je kot del srbohrvaškega jezika prvi obravnaval Rudolf Strohal leta 1905. Na njegovo gradivo se delno opira tudi rojeni Ravnogorec Nikola Majnarić slabih dvajset let kasneje, vendar ga v mnogočem tudi popravi, predvsem pa ga predstavi kot nezanesljivega zapisovalca tega govora³ (1922–1923: 35, op. št. 1). Majnarić se v svojem prispevku sicer osredotoča na sintakso govora Ravne Gore, iz samega naslova in uvodnega dela pa je razvidno, da ga obravnava kot ravnogorsko narečje kajkavske narečne skupine (1922–1923: 35).

Že v svojem naslednjem prispevku Majnarić (1938–1939) ravnogorski govor obravnava kot priseljenski rovtarski govor slovenskega jezika, kar je razvidno že iz samega naslova (*Jedno rovtarsko narječje u Gorskom Kotaru*) in tudi iz uvoda (1938–1939: 135): »Htio bih samo to, da odredim ravnogorskom narječju mjesto među slovenačkim narječjima (što uz lijepu i brižno sastavljenu Ramovšemu knjigu neće više biti ni tako teško).« Majnarić namreč navaja lastno narečno gradivo, poleg tega pa ob vsaki značilnosti podaja tudi informacijo, v katerem rovtarskem narečju je mogoče najti jezikovne vzporednice, pri čemer podatke črpa iz monografije Frana Ramovša *Dialekti* (1935).

Izpostavljam izbrane (tj. relevantne) fonetične in morfološke značilnosti ravnogorskega govora, ki jih Majnarić obravnava v svojem prispevku⁴ in tam za vsako navedeno značilnost v podkrepitev navaja tudi primerjalno slovensko rovtarsko narečno gradivo z vzporednim oz.

³ Tako Majnarić tudi v prispevku 1938–1939: 135.

⁴ Povzeto po Majnarić 1938–1939: 136–142. Terminologijo (delno tudi narečno transkripcijo) priredila avtorica tega prispevka, ponekod so dodane poknjžitve narečnega

enakim razvojem. To so: 1) razvoj ejevskih vokalov v dolgih naglašanih zlogih v *e*: (*mléku*, *nedéla*, *kalénu*, *lěs*, *pět*, *srěča*);⁵ 2) razvoj ojevskih vokalov v dolgih naglašanih zlogih⁶ v *o*: (*bòh*, *kakòš*, *mòž*, *mòka*) in razvoj izglasnega *-o* > *-u* (*létu*, *vínu*, *sèlu*), kar je primerjano z enakim razvojem v vzhodnih rovtarskih narečjih; 3) razvoj umično naglašene *o* > *a* (*àgn*, *kàtu*, *nàž*), akanje – prednaglasno (*atràk*, *karěn*, *gaspadár* ~ *gaspadâr*), ponaglasno (*žálast*, prid m: *šèrak*, *vìsak*) in izglasno (T/Oed ž (*iz*) *lapáta*, 1mn *grèma* in 3mn *plèteja*, Oed iz *mâna*), kar je povezano z enakim razvojem v črnovrškem in horjulskem narečju; 4) umično naglašeni polglasnik se odraža kot *o*, v pripolah pa onemi (*bòzg*, *sòsc* = sesec ‘sesek’, *dòska*, *pòku* = pekel, prid m *tònk* = tanek, *mòknt* = makniti), kratko naglašeni polglasnik se odraža kot *o* (*bòt*, *dòž*, *vòn*), vse to je povezano z enakim razvojem predvsem v cerkljanskem narečju; 5) umično naglašena *e* in *o* se odražata kot *e* in *a* (*mètla*, *žèna*, 1ed *grèbem*, *àsa*, *vàda*, *àknu*), umik s končnega (prvotno) kratkega zloga na prednaglasno kračino ni izveden (prid m *paštèn*, po podaljšavi: prid m *kasmât*, *paplât*); 6) izveden terciarni naglasni premik pri odprtem izglasju (*blágu*, *sénu*) in redko pri zaprtem (*gaspôd*, prid m *balân*); 7) kratka naglašena *i* in *u* se odražata kot *e* oz. *i* (*něč*, *tíč*, *hudíč*) in *o* oz. *u* (*tò*, *krùx*); 8) dolgi naglašeni *i* se v položaju pred *r* odraža kot *e*: (*mêr*, *pastêr*), kar pri Majnariću sicer ni povezano z rovtarskimi narečji, temveč je razloženo kot prevzeto iz kraškega narečja;⁷ 9) izglasna *-aj* in *-au* prehajata v *-ej* in *-ou* (*krěj*, *zděj*, *pačákej*, *jěgrej*, prid m: *mřsou*, *zdròu*, *šinkouc* = ščinkavec, del -l m: *pisou*, *drémou*); 10) pojav prehodnega *j* (*bějš*, *skròjz*, *grějnu*), kar je primerjano med drugim s tolminskim in cerkljanskim narečjem; 11) razvoj *ř* > *ro* (*dròva*, *mròva*, *čròu*, *abròu*, *ta pròva*, del -l m: *pažròu*, *adròu*, *rezdròu*, *zatròu*, *umròu*); 12) izglasni *-l* > *-u* (prid m *vesèu*, *sòu*), dolgi *ř* > *ou* (*pòuh*, *pòuš*, *vòuna*, *dòuh*, *dòužn*, 3ed: *kòune*, *tòuče*) in kratki *ř* > *u*

gradiva. Nespremenjeno je ostalo Majnarićevo neoznačevanje onezvenečenja v izglasju in (delno) neoznačevanje zlogotvornih vokalov.

⁵ V oklepajih je navedeno samo izbrano vzorčno gradivo.

⁶ Iz navedenih primerov je razvidno, da gre za issln. **o* in **ō*.

⁷ Omenjeni položajni razvoj je sicer znan skoraj v vseh današnjih rovtarskih narečjih (cerkljansko, črnovrško, horjulsko, poljansko, škofjeloško) in v selškem narečju gorenjske narečne skupine (glej npr. SLA 3.1: 236).

(*pùn*); 13) *l* > *l* (*neděla, stěla, vōla, zěle, vesěle* = veselje, 3ed *měle*, 1ed *kâšlam, sâbla, póstla*), *n* > *jn/n* (*kōjn, zastōjn, črěšna, lùkna, knìga, zádni, nìva* in *atpraščějne, karějne*.); 14) *-avi-* > *-aj-* (*spràjt se, ustàjt*, 2ed *prájiš*); 15) onezvenečenje izglasnih zvenečih nezvočnikov (*bòp*, prid m: *hùt, dōuh, brêh, vrâh, mräs, nãš*); 16) črnovrško in poljansko mehčanje intervokalnih velarnih konzonantov v položaju pred *e* in *i* ter anticipacija tega palatalnega elementa v obliki glasu *i*, ki naj bi se danes ohranjala v besedah, kot so Imn *strèihe* (analoško Ied *strèjha*), Imn *arèihi* (analoško Ied *arèix*); 17) ohranjanje skupine *šč* (*agnišče, klěšče, ščipat, na tòšče*).

Majnarić beleži (1938–1939: 136–137) kvantitetno in tonemsko opozicijo, in sicer štiri naglase, dva kratka (\ddot{V} , \dot{V}) in dva dolga (\bar{V} , \acute{V}), ki odgovarjajo predvidljivemu slovenskemu razvoju. Izpostavljena je metonimija v primerih: *bagatáš ~ bagatâš, gaspadár ~ gaspadâr* in *pastêr*, ki pa ni posebej komentirana.

2.1.2 BOŽIDAR FINKA

Majnarićevo trditev o slovenskem izvoru ravnogorskega govora (sicer posredno) zavrača Božidar Finka (1974: 31), ki je po njem prvi, ki ta govor ponovno sistematično obravnava. T. i. gorskokotarsko kajkavštino (1974: 30) deli na sedem narečnih tipov, in sicer na lukovdolski, skradski, ravnogorski, brodskokupski, gerovsko-čabarski, lokvarsko-fužinarski in prezidanski tip. Dalje piše, da

je zajedničko svim tim govornim tipovima i pojedinim mjesnim govorima to da se u njima govori poseban oblik kajkavštine, drukčiji od kajkavštine u sjevernom dijelu Hrvatske, drukčije im je i podrijetlo. Gorskokotarska kajkavština nije organski nastavak nijednoga hrvatskoga kajkavskog dijalekta, nego je kajkavska dijalekatska grupa formirana u kasnije vrijeme, kao rezultat raznorodnih dijalekatskih prožimanja, pri čemu je kohezijska uloga pripala nekim kajkavskim dijalektima slovenskog jezika.

Za t. i. »ravnogorski tip« navaja Finka enake značilnosti kot Majnarić v svojem prispevku iz l. 1938–1939 (gl. zgoraj točke 1–4, 6–9, 11–15 in 17), tudi narečno gradivo je enako.

Barac in Finka se v svojem skupnem prispevku (1981),⁸ ki obravnava gorskokotarske govore, v obsežni monografiji, posvečeni Gorskemu kotarju, jasno opredelita, da je *ravnogorski tip* del kajkavskih govorov hrvaškega jezika.

2.1.3 JOSIP LISAC

Josip Lisac (1989) v svojem poglobljenem prispevku, ki je posvečen ravnogorskemu govoru, v uvodnem delu prikaže dosedanje obravnave tega govora, dalje pa očrta njegove glavne fonetične, morfološke, delno pa tudi sintaktične in leksikalne značilnosti, vse na osnovi lastnega gradiva.

Za razliko od predhodnih obravnav Majnarića in Finke Lisac ne beži intonacijskih opozicij v govoru, kot prvi pa tudi izpostavi labializiran izgovor odrazov dolgega *a* in dolgega naglašena polglasnika (*'mâ:ti*, *v'râ:x*, Oed iz *la'pâ:ta*, *ab'lâ:k*, *'dâ:n*, *'mâ:x*). Prikaz vokalnih in konzontančnih značilnosti je v veliki meri enak tistemu pri Majnariću, prav tako sami odrazi sovpadajo z njimi (npr.: *b'rē:x*, *'cē:star*, *č'rē:šna*, Imn *'lē:ta*, *c'vē:tje*; *z've:zda*; *sm'rē:ka*, *ne've:sta*; *'mēt*, *'šē:st*; *'zē:le*; *'pēt*, *'pēt:k*; *'kō:st*, *'bō:x*; *'vō:la*, *'kō:ža*, 2ed *'vō:ziš*; *'mō:š*, *'zō:p*; *k'niga*, *s'liva*, *š'e'nica*, *'dim*, *'neč*; *h'ruška*; *š'uša*, *k'labuk*; *'muxa*, *k'rux*; *'lâ:s*; *'bâ:ba*, Red *b'râ:ta*, Ied *b'rat*, prid m *zd'rou*, *k'rej*; *'dâ:n*, *'jet* *'vâ:s* 'obiskovati'; *'dož* = dež, *'pos*; *'poux*, *'vouna*, 3ed *'touče*; *d'rova* = drva, *č'rou* = črv; *'selu*, *'sestra*, *paš'tejne* = poštenje, *'vada*, *le'pata* = lepota, *'kašna* = košnja, tudi *'raka*; *'sē:mu*, *'uxu*, *ga'lō:p*; *s'toza*, *'bosk* = bezeg; prid m *'šerak*, *'atrak*).

Vendar pa se Lisac, tako kot Finka pred njim, ne strinja z Majnarićevo narečno klasifikacijo, saj piše (1989: 107):

Nikola Majnarić (1938–1939, str. 145) pokazao je da su u jednom dijelu mjesta bili u većini doseljeni Slovenci (među kojima je bilo i poslovenjenih Nijemaca) [...] Taj naš istaknuti filolog oba ravnogorska govora (kao i većinu kajkavskih goranskih idioma) drži slovenskima što je znanstveni stav vrijedan svakog poštovanja, ali ponajprije ako se uzme u obzir nacionalni sastav stanovništva i uporaba hrvatskoga književnog jezika u svem djelovanju – moguć je i drugačiji pogled na problem koji doduše ne omogućuje prisnije povezivanje s tzv. središnjim kajkavskim dijalektima, međutim ipak opravdava uvrštavanje i ravnogorskoga govora među hrvatskosrpske idiome.

⁸ Prispevek je sicer v veliki meri povzetek Finke (1974).

Tu je Lisac posegel po kriteriju, ki naj bi se ga ne uporabljalo znotraj dialektologije kot dela geneolingvistike, ki se ukvarja izključno z organskimi idiomi.⁹ Na osnovi tega kriterija Lisac zaključuje (1989: 108):

⁹ Liščev neustrezni metodološki pristop pri zemljepisnem določanju jezikovnih, natančneje narečnih mej, se je sploh v zadnjih desetletjih zelo uveljavil znotraj hrvaške dialektologije. Namesto tega, da bi bili kot edini v ospredju geneolingvistični kriteriji (s primerjalno metodo in metodo rekonstrukcije), je tam večji poudarek na sociolingvistiki in tudi na upoštevanju državno-nacionalne meje. Geneolingvistika in sociolingvistika sta dve različni veji jezikoslovja, pri čemer ima vsaka svoje teoreme in kriterije, katerih uporaba naj se ne bi prenašala iz ene veje v drugo, saj to ni v skladu z do sedaj uveljavljeno stroko. Navajam nekaj primerov neustreznosti takega »kombiniranega« metodološkega pristopa: 1) »Zbog toga isključivim genetskolingvističkim kriterijima nije moguće odrediti koji govor pripada hrvatskom, a koji slovenskom jeziku. Za takvo je određenje nužno uvesti dodatni kriterij. Budući da se jezične jedinice u koje se mjesni govori svrstavaju nazivaju nacionalnim imenima, taj kriterij treba biti nacionalna pripadnost govornika.« (Celinić, Menac-Mihalić 2017: 102); 2) »U spomenutoj slovenskoj monografiji [tj. Gostenčnik 2018, op. avtorice] pri klasifikaciji analiziranih govora zanemareni su potpuno sociolingvistički kriteriji, odnosno stav ispitanih govornika o njihovoj jezičnoj pripadnosti, što također vodi do nepotpunih zaključaka.« (Marinković 2018: 43, op. 57); 3) »Osim toga, u uvodnom dijelu, kao što je i spomenuto, autorica [Januška Gostenčnik, op. avtorice] napominje kako istraživanje nije uključivalo sociolingvističke značajke, kao npr. narodnost ispitanika. Upravo bi ta konstatacija mogla biti pomalo diskutabilna. Naime, u slučaju isključivanja nacionalne pripadnosti, tj. identifikacije govornika (a što u ovakvom tipu istraživanja ipak ne bi smjelo biti zanemarivo), potrebno je isključiti i imenovanje jezičnih značajka nacionalnim imenom. Čini se tako logičnim da je i govor govornika koji nisu nacionalno determinirani potrebno nazvati neutralnim terminom, a ne uvrstiti ga u slovenski jezik. Govornici govora s područja Gorskoga kotara govornici su mjesnih govora koje ubrajamo u hrvatski jezik, to su govori kojima govore Hrvati u Republici Hrvatskoj i kao takvi nesumnjivo su dijelom kajkavskog narječja i hrvatskog jezika. Nazivanje njihova govora slovenskim, tj. njegovo uvrštavanje u dijalekt koji se definira kao slovenski, a što direktno implicira isključivanje hrvatskog (ili kajkavskog (?)), nije nikako prihvatljivo. U obradi novoutvrđenog čabranskog dijalekta svakako treba uzeti u obzir činjenicu da njime govore govornici različite nacionalne pripadnosti, što otvara problematiku dodira dvaju bliskosrodnih jezika, a samim time i pitanje pristupa takvoj problematici u kojoj se jeziku jednog naroda neće nametati nacionalno ime jezika drugog, susjednog naroda. Postavljeni pristup, naime, može izazvati (već izaziva) i nepotrebne prijevore i imati (već ima) loše posljedice na međusobne odnose. Potrebno je stoga revidirati postojeću terminologiju za dijalektologiju 21. stoljeća, koja će stanje organskih govora interpretirati točno definiranim i nedvosmislenim terminima, bez nacionalnojezičnih presezanja, a što jedino omogućuje da situaciju jezičnoga kontinuuma – u kojem smo povezani brojnim izoglosama, a ni jednom, čini se, razdvojeni – iskoristimo za neopterećen razvoj dijalektoloških istraživanja na južnoslavenskom

Govorski dijalekt dijelimo u dva poddijalekta, mnogo manji istočni (područje oko Lukovdola i Severina na Kupu) i veći zapadni (sav teren od Zaumola i Plemenitaša na zapad). Ravna Gora, dakle, u cjelini pripada zapadnom poddijalektu, ali ima u njem izdvojen, poseban položaj, i to s obzirom na osobine većinskoga ravnogorskoga govora [tj. v tem prispevku obravnavan govor dela Ravne Gore, op. avtorice] koji znatno odstupa od prosječne fizionomije poddijalekta, dok se manjinski govor u poddijalekt uklapa – kako smo već napomenuli – osjetno bolje, međutim, njime se u ovim zaključnim razmatranjima nećemo opširnije baviti. Uzroci izdvojenosti većinskoga ravnogorskoga govora posve su jasni i odnose se na većinu etnosa [!, op. avtorice] što tim idiomom govori.

2.1.4 VIDA BARAC-GRUM

Vida Barac-Grum v svoji monografiji (1993), ki je v največji meri sinhroni prikaz govorov Gorskega kotarja, v uvodnem delu korektno povzame Majnarićevo obravnavo ravnogorskoga govora (1993: 24–25), dalje (na straneh 219–220) pa se v kontekstu obravnave gor-

zapadu, kao i za razvoj nacionalnih dijalektologija za budućnost.« (Malnar Jurišić: 164; recenzija monografije Gostenčnik 2018). Pridevnik *slovenski* v zvezi s terminom *slovenska narečja* (in tudi *slovenski jezik*) je znotraj dialektologije termin, ki označuje točno določen pojem in se poslužuje jasno vzpostavljene metodologije, ki je lastna geneolingvistiki kot (le) eni izmed vej jezikoslovja. Vsebinsko enako piše tudi Dalibor Brozović (2004: 3): »Dijalekti se svrstavaju u narječja. Ostali svijet kaže »u skupine dijalekata«. Slaveni imaju riječ *narječje*, koja nije iskorištena, pa se onda umjesto *skupina dijalekata* upotrebljava jedna riječ. Ali treba znati da su *narječje* i *skupina dijalekata* sinonimi. Narječja se onda svrstavaju u jezik, i to u genetskolingvističkom smislu shvaćen jezik. U znanosti to nazivamo, prema jednome američkom lingvistu, jezik dijasistem. Termin dijasistem znači sustav zajedničkih osobina za određeni broj idioma. Pa onda mjesni govori čine dijasistem skupine govora. Skupine govora čine dijasistem dijalekta. Dijalekti sačinjavaju dijasistem koji onda zovemo narječjem ili skupinom dijalekata. Tako se onda skupine dijalekata svrstavaju u jezik dijasistem.« Pred njim pa že tudi Fran Ramovš (1935: 4): »Če govorimo o jeziku, imamo torej pred očmi skupino dialektov, ki jo veže v enoto eden teh dialektov kot kulturni dialekt; v enakšni relaciji je zgodovina formirala tudi istorodna plemena kot družbo v „narod“, tako da sta oba formirana po zgodovini, politično-socialni in kulturni. Dokler in če ni kulturne jezikovne zveze, govorimo le o dialektih in ime kakega jezika je le kulturno-historično utemeljeno in upravičeno, genetično pa bi smelo služiti za isto označevanje ime katerega koli dialekta te skupine.« Tako naj bo znotraj dialektologije razumljena tudi zveza *slovenski jezik*, tj. kot skupek *slovenskih narečij*, ki naj se obravnava neodvisno od govorčevega kraja bivanja v določeni državi, nacionalne pripadnosti govorca in avtopercepcije govora tega govorca.

skokotarskih govorov posredno do Majnarićeve klasifikacije tudi opredeli, sicer mnogobesedno in mestoma nejasno (1993: 220):¹⁰

Gorskokotarski kajkavci stvorili su vlastiti kajkavski dijalekt, s govovima koji ih međusobno i dijele i približavaju. Neki od tih govora vežu ih i danas jače uz slovenske dijalekte, ali ne u dovoljnoj mjeri da budu slovenski. [...] U sagledavanjima gorskokotarskoga kajkavskoga makrosustava danas možemo utvrditi njegovo pravo mjesto i uvrstiti ga u zaseban tip hrvatske kajkavštine.

Govor Ravne Gore uvršča v t. i. makrosistem VI., znotraj katerega sta na kratko opisana govora Starega Varoša (Vrh) v Ravni Gori in (Stare) Sušice, dalje pa je govor Starega Varoša opredeljen kot *posebna govorna oaza* (1993: 217) znotraj zahodnih gorskokotarskih govorov.

Predstavljene so vokalne (1993: 51–57), konzonantne (1993: 147) in prozodijske značilnosti (1993: 129–130),¹¹ ki so sinhrono primerjane z okoliškimi govori. Samo gradivo in inventar sta primerljiva s tem, predstavljenim pri Liscu in delno pri Finki. Nekaj pa je tudi netočnosti, in sicer pri obravnavi daljšanja starega dolgega akuta (1993: 38), kjer je rečeno, da ta »pokazuje dvostruke ostvaraje; duge (*od bráta, jápka*) i kratke (*màma, slíva*)«, pri čemer gre pri »kratkih« primerih pri prvem za očitni položajni razvoj, pri drugem pa za predvidljivo krajšanje vokala *i*. Prav tako nejasno je (prav tam): »U pogledu duženja metatonijskog kratkoga akcenta ravnogorski starovaroški idiom jedinstven je s većinom zapadnih gorskokotarskih govora: *kóža*«, s čimer se je mogoče strinjati.¹² Nadalje pa je na isti strani zapisano: »Zajedničke dodirne točke u razvojnom putu starovaroškoga prozodijskoga sustava sa zapadnim gorskokotarskim kajkavskima pokazuje i pokraćivanje metatonijskoga dugouzlaznog akcenta: *sùša, žěja*.« V primeru *suša* seveda ne gre za skrajšanje odraza nekdanjega novega dolgega akuta, ampak za predvidljivo krajšanje vokala *u*, neodvisno od nekdanjega tonema (le v čebranškem narečju,¹³ ne pa

¹⁰ Citatno navajam le del, ki je najbolj jasno zapisan.

¹¹ Tudi morfološke značilnosti, vendar v tem prispevku zaradi klasifikacijske nerelevantnosti niso del obravnave.

¹² Novi dolgi akut se namreč tako v čebranškem kot v kostelskem narečju odraža kot dolgi (prim. Gostenčnik 2018 in 2020), kjer ni bilo pogojev za njegov umik na predhodni zlog.

¹³ Predvidevam, da se na to krajšanje *i* in *u* v čebranškem narečju nanaša del povedi »Zajedničke dodirne točke u razvojnom putu starovaroškoga prozodijskoga sustava sa zapadnim gorskokotarskim kajkavskima.«

tudi v kostelskem, prim. Gostenčnik 2018: 132–134, 2020: 360, 361), v primeru *žeja* pa za položajni razvoj, prav tako krajšanje, neodvisno od nekdanjega tonema.

2.1.5 MIJO LONČARIĆ

Mijo Lončarić v svojem prispevku o klasifikaciji kajkavske narečne skupine (1982) neposredno sicer ne omenja govora Ravne Gore, pač pa le posredno, saj je območje tega govora na Karti kajkavskega narečja (1982: 246), zarisano znotraj območja goranskega narečja, ki je v samem besedilu poimenovano kot gorskokotarski govor, za katerega je omenjeno le (1982: 243):

Kajkavskim se smatraju i neki drugi govori koji nemaju toga jednačenja [tj. / = ɔ, op. avtorice], bilo da imaju važne kajkavske značajke bilo da njima govore Hrvati, a od hrvatskih govora najbližnji su kajkavskim govorima. Takvi su gorskokotarski govori, koji su većinom u svojoj osnovi slovenski [...]

V monografiji o kajkavski narečni skupini (1996) Lončarić obravnava ravnogorski govor kot del zahodnega podnarečja goranskega narečja kajkavske narečne skupine oz. kot (1993: 148) »zapadni poddijalekt goranskog dijalekta kajkavskog narječja, veći, sa znatnim osobinama kao u slovenskom jeziku.« Neposredno je govor Ravne Gore omenjen le bežno pri govoru o pojavu akanja (1993: 80) in pri opisu naglasnih značilnosti kajkavske narečne skupine, in sicer (1993: 54):

U Gorskom kotaru mogu se razlikovati dva glavna razvojna toka, odnosno govori s dvije osnove. Istočni, manji poddijalekt povezan je s glavninom kajkavskih govora. Zapadni, veći poddijalekt ima – ako ne svi govori, onda glavnina – osnovni slovenski razvoj [...] Slovenski razvoj pokazuju primjeri s progresivnom metataksom cirkumfleksa, što je bitna slovenska prozodijska crta. Danas je u tim govorima stanje dvojako.¹⁴ U jednim govorima nalazimo prema cirkumfleksu naglasak na ultimi, npr *golóp*, *kakôš*, *devêt*, *mesô* (Ravna Gora, Finka 1974: 35).

2.2 SLOVENSKA DIALEKTOLOGIJA

Matej Šekli (2018: 339, 380) na osnovi odsotnosti splošnokajkavskih inovacij, razvoja issln. **ō*, ajevske vokalizacije issln. **ǣ*, odrazov slo-

¹⁴ S tem so mišljeni govori s terciarnim premikom cirkumfleksa in tisti brez njega.

venskih sredinskih vokalov, sovpada odrazov ejevskih in ojevskih vokalov, (ne)splošnoslovenskih umikov in zgodnjega daljšanja issln. kratkega akuta v nezadnjem besednem zlogu (po gradivu Nikole Majnarića (1938–1939) in Vide Barac-Grum (1993)) govor klasificira kot vzhodni govor kostelskega narečja dolenjske narečne ploskve južne slovenščine.

Govor Ravne Gore je bil leta 2010 kot kontrolna točka vključen v mrežo za Slovenski lingvistični atlas (SLA 1.2: 22), in sicer kot SLA T412.¹⁵

3 ROVTARSKA NAREČNA SKUPINA

Rovtarska narečna skupina je med vsemi najmlajša po nastanku. Rigler (1962: 53) skupino izvaja delno iz osnovnega gorenjskega, delno pa iz obsoško-idrijskega sistema.

Danes skupina pozna šest različnih narečij (tolminsko, cerkljansko, črno-vrško, poljansko, škofovsko, horjulsko), ki so se izoblikovala na osnovi dveh različnih narečnih podlag (gorenjske in obsoško-idrijske narečne ploskve), za vsa pa je značilna ajevsko vokalizacija dolgega polglasnika, zgodnja denazalizacija, zgodnja podaljšava skrajšanih staroakutiranih in novoakutiranih vokalov v nezadnjem besednem zlogu, sovpad ejevskih in ojevskih vokalov, umik na prednaglasno kračino (na vzhodnem delu tudi terciarni premik cirkumfleksa), krajšanje visokih vokalov *i* in *u*, razvoj **g* > *ɣ*, ponekod ohranjanje skupine **šč* in ponekod razvoj **ʃ* > *or* oz. premet v *ro* v položaju pred ustničniki in nebnički.

¹⁵ Že od prve zasnove mreže za Slovenski lingvistični atlas (SLA) I. 1934 (prvotna mreža krajev je predvidevala le 230 krajevnih govorov) so v mrežo vključeni tudi govori na robu slovenskega jezikovnega prostora, in sicer v Avstriji, v Italiji, na Madžarskem, ne pa tudi na Hrvaškem. Ti so kot kontrolne točke vključeni v mrežo SLA šele od leta 2010, in sicer zlasti na podlagi novejših dialektoloških raziskav in kajkavistične literature (SLA 1.2: 22). Na novo se je tako dodalo 7 točk na Hrvaškem, in sicer T407 Banfi, T408 Hum na Sutli, T409 Dubravica, T410 Čabar, T411 Ravnice, T412 Ravna Gora in T413 Brest.

4 NAREČNI INVENTAR Z NABOROM NAREČNEGA GRADIVA

Narečni inventar vokalizma in konzonantizma vključuje vse foneme govora Ravne Gore.¹⁶ Narečna distribucija je prikazana v obliki nabora narečnega gradiva.

4.1 VOKALIZEM

4.1.1 INVENTAR

Dolgi naglašeni zvočniki

i: [é:] *e:* [e:] *e:* *a:* *â:*

o: *o:* *ô:* *u:*

o:u

Kratki naglašeni zložniki

i *e* *e* *ə* *o* *u*

a [o] *ə* *a* *ə* (+ r)

Kratki nenaglašeni zložniki

i *e* *e* *ə* [o] *o* *ô* *u*

a *ə* *a* *ə* *a* *a* + r, ŋ, l

¹⁶ Za predstavitev vrednosti transkripcijskih znakov *oz.* za prikaz splošnoslovenskega narečnega inventarja (vendar le pogojno, saj sloni le na gradivu za SLA 1–3) z gradivom glej prispevke Fonetična transkripcija Karmen Kenda-Jež v SLA 1:1: 27–30, SLA 2.1: 27–31, SLA 3.1: 30–35; za narečni inventar kostelskega narečja dolenjske narečne skupine z gradivom glej Gostenčnik 2020: 364–370.

4.1.2 GRADIVO

Dolgi naglašeni zložniki

i: 'si:n, Red 'si:na, Idv (d'va:) 'si:na, Imn 'si:ni, Oed/dv/mn is 'si:nəm, k'ri:, R/Med kər'vi:, Oed is k'ri:, x'či:, s'tri:na 'očetova sestra', 'si:r, 'si:rōtka, 'ši:tu, prid mn 'si:ve, 'li:ce, 'zi:ma, 'ti:uc = tilec 'tilnik', 'i:zba 'manjša hiša za orodje', ag'ni:šče, sest'ri:čna, pas'ti:r, prid m 'mi:čkən, mę'zi:nc, mər'li:č, 'ži:la, Imn 'ži:le, g'ri:č, vade'ni:ca, Imn rō'či:ce, dva'ri:šče, kava'či:ja, se'ni:k, skər'b'ni:k, Imn per'ni:ki = pirniki (star.)¹⁷ 'svat', Imn g'ri:či 'strmi travniki', že'ni:dba, dama'či:nstvo, mərz'li:na 'mrzlica', rad'bi:na, m'li:n, Red m'li:na, 1ed ka'si:m (is 'kasa), del -l m: paka'si:u, raz'bi:u, 3ed: smər'di:, za'ki:sa se, se za'si:ri, 1mn pas'ti:ma se, 3mn se'di:ja = sedijo, b'li:zu, ra'ki:ja, Imn g'lidi (~ g'li:di) = glidi 'členek', fi:rtax 'predpasnik', kram'pi:r, ber'ti:ja 'pivnica', 'pi:rx, Imn 'pi:rxi, ma'si:nat 'vejati', del -l ž fi:nla 'končati', fa'mi:lija;

[**é:**] 'rè:brò, Red 'rè:bra, 'bè:rma;

ę: 'pę:č, 'mę:t, Red 'mę:da, 'lę:s, 'rę:č 'beseda', 'mę:x, Red 'mę:xa, ne'vę:sta, sm'rę:ka, ka'lę:nò, 'mę:stò, pa'lę:nu, Imn pa'lę:na, pa'vę:smu, ne'dę:la, 'lę:tò 'leto, poletje', Tdv (d'va:) 'lę:ta, Rmn 'lę:t, pra'lę:tje = proletje 'pomlad', ('maja) 'dę:kla, Imn dek'lę:ta, Red a'čę:ta, 'ję:sen, s'vę:ča, s'tę:na, Med na s'tę:ni, s'rę:da, 'ę:s = jez 'jezero', s'nę:ry, b'rę:ry 'vzpetina', Imn b'rę:gi, k'lę:šča, 'dę:kla, Red 'pę:ska, s'rę:ča, 'žę:nska, v'čę:ra, 'pę:rje, x'čę:rka, Red x'čę:ri, 'rę:d 'vrsta', 'pę:st, 'pę:sę = pesten 'prgišče', 'ę:sk = jesik 'kis', d'rę:ta, s'kę:ra, Oed is s'kę:ra, Mmn na t'lę:x, g'lę:žan, 'zę:le, s'tę:la (za ži'vina), ka'mę:ni = kamenje, 'tę:dę, sk'lę:da, 'lę:xa, prid m 'cę:u, 'vę:vęca = velnica, že'lę:zju 'železo', t'rę:bux, Red t'rę:buxa, č'vę:la, č'vę:lca, 'ę:tra = jetra, Rmn 'ę:tər, č'rę:uò, Red č'rę:ua, Rmn č'rę:u, plę'vę:u, 'ę:čę = ječmen, su'sę:t, s'vę:dę, 'vę:tr, spa'vę:dęca, spa'vę:dat se, ras'pę:lo, p'lę:va, ve'čę:rja, Red 'tę:ga, prid ž: s'lę:pa, 'tę:nka, stak'lę:na, 'bę:la, prid ž mn 'bę:le, prid m: s'rę:čę, s'rę:dę, 'šę:pau, prid s: dr'vę:nu 'lesen', pa'žę:tò, pa'žę:t, pa'sę:kat, 1ed 'sę:čem, del -l ž pa'sę:kala, na'cę:pt, 'ję:st,

¹⁷ Mlajše s'vã:t, Imn s'vã:ti.

1ed: *g'rɛ:m*, *zap'rɛ:gnem* 'zapreči', *'mɛ:lem*, del -l m mn *sma m'lɛ:t*, *sam'lɛ:t*, 2mn: *'vɛ:šte*, *'dɛ:lašte*, del -l ž *'dɛ:lala*, 3ed: *a'žɛ:ni se*, *t'rɛ:se*, *'vɛ:že*, *pər'dɛ:t*, *zav'rɛ:t*, *smər'dɛ:t*, *um'rɛ:t*, vel 2mn *pa'mɛ:šajte*, del -l m: *s'tɛ:gnu* = stegnil, *'rɛ:ku* = rekel, *s'pɛ:ku*, *na'rɛ:du*, del -l ž: *'jɛ:la* = jedla, *pa'čɛ:la* = počela 'začeti', *'dɛ:la* 'deti', del -l s: *ga'rɛ:lɔ*, *za'vɛ:zalɔ*, del -l m mn: *i'mɛ:t* = imeli, *pa'pɛ:val sma*, *p'rɛ:kɔ*, *'nɛ:kej*, *p'rɛ:jɔ*, *'pɛ:šice* 'peš', Rmn *do 'Dɛ:nc* = do Delnic, *'cɛ:rkva*, prid ž *cərk'vɛ:na*, *š'tɛ:nge*, *'rɛ:gɫc* 'kljuka pri verigi', *s'kɛ:dŋ*,¹⁸ *'vɛ:rbas* 'jerbas', *'žɛ:gŋ*, *'mɛ:žnar*, *'kɛ:uɔɔɛr*, *'cɛ:gla*, *'rɛ:ɯma*, *šɛk'rɛ:t* 'stranišče', *ž'lɛ:mpərga* = žlemprga, *'mɛ:žnar*, *b'rɛ:mza*, *ka'pɛ:lca*, *'mɛ:lta* 'malta', *pa'lɛ:nta*, *a'šɛ:rat* = oširati 'osedlati';

ɛ:i v primerih: *st'rɛ:ixa*, Med *pat st'rɛ:ixa*, Tmn *a'rɛ:ixe*, del s *a'bɛ:isluse je*;

[ɛ:] v primerih: prid ž *'tɛ:nka*, *p'rɛ:st*, 1ed *p'rɛ:dɛm*, del -l m *p'rɛ:du*, 1mn *g'rɛ:ma*, *'jɛ:la* 'jelka', *p'rɛ:diga*, *'xɔɟɛt'rɛ:gər* 'naramnica';

e: *'čɛ:la* (ž) 'pleša', *'čɛ:lu* 'čelo', *'se:dlo*, Red *'se:dla*, *'se:lɔ*, *'že:na*, *'je:zik*, *b're:me*, *'ve:ža*, *g're:da*, *'ve:ja*, Red *'ve:je*, *p're:ja*, *stu'de:nc* 'izvir', *x're:n*, Red *x're:na*, *ve'te:rnik* 'prva predsoba', prid m mn *sam'lɛ:ni*, prid ž: *'še:raka*, *sp're:dena*, *sp're:st*, *k'le:pat*, 3ed *k'le:pa*, del -l m *k'le:paɯ*, 3ed *um're:*, 1mn *um're:mo*, 3mn *um're:ja*, 3ed *a'pɛ:re* = opere, vel 2ed *sa'mɛ:t*, vel 2mn *sa'mɛ:lte*, *t'ke:m*, 2mn *t'ke:šte*, 3mn *t'ke:ja*, *'te:sat*, del -l ž *'te:slala*, *že:nt*, 1mn *'re:čema*, del -l ž *'re:kla*, del -l m mn *'re:kɫ*, *'xɛ:rc* (star.) 'srce', *'je:rmŋ* = jermen 'pas';

a:¹⁹ *d'la:n*, *'pa:ɯc*, *'ra:lɔ*, Med *pa'pa:du*, *'la:s* (m) = laz, Red: *at'ra:ka*, *'va:la* = vola, *'na:ža*, *'ja:pna*, *'a:gŋ* = ogenj, *'ka:šna* = košnja, *'ra:sa* = rosa, *'va:da* ~ ('vada), *'ga:ra*, *pap'la:t* = podplat, *'pa:su* = posel, *pər'stɛn'ja:k* 'prstanec', *sel'ja:k* 'kmet', *s'ra:jca*, *'ja:ma*, *ag'ra:jɛnca* = ograjnica 'ograda za živino', *pami'va:ɯka* = pomivalka, *ši'wa:ɯka* 'šivanka', *žer'ja:ɯka* 'žerjavica', *t'ra:nk*

¹⁸ V frazemu *m'ras je ko u s'kɛ:dnu*.

¹⁹ Odraz podaljšanega odraza za umično naglašeni *o*, položajna različica odraza za **a* ob *j* in *ɯ* in v nekaterih primerih kot različica *k ā*.

= travnik, Imn *t'ra:nki*, *dɔ'ma:čica*, *klu'ča:nca*, *t'ka:jne*, Imn ž *Ravna'gar:ke*, prid m: *nax'la:jɛn*, *prex'la:jɛn*, *pap'ra:it* = popraviti, *z'va:nt* = zvoniti, del -l m *z'va:nu*, *pa'ža:jne se*, *da'ma:* = doma, *'za:k* 'zakaj', *u'sta:vit* 'strojiti', *'ča:vu*, *'ba:jta*, *'ka:jža* (slabš.), *'la:jxɛr* = lajhter 'svečnik', *'a:jncuk*²⁰ 'moška obleka', Imn *š'la:pe* 'copata', *š'na:jder* 'krojač', *š'na:jderca* 'šivilja', *miništ'ra:nt*, *ž'la:jdra* 'zavora';

â: *'lâ:s*, *s'lâ:p*, *g'lâ:va*, *'kâ:šļ*, *k'râ:ča*, Med *b'râ:tu*, Imn *b'râ:ta/b'râ:ti*, *k'râ:va*, Tmn: *k'râ:ve*, *'jâ:gode*, *'râ:na*, *'pâ:lca*, *'kâ:ša*, *'jâ:pka*, *m'lâ:ka* 'luža', *'pâ:met*, Red *'pâ:meti*, Rmn *'mâ:m*, *'tâ:ta*, Red *'tâ:tɛta*, Imn *pap'lâ:ti* = podplati, *sta'pâ:lɔ*, *a'tâ:va*, *maž'gâ:ni* ~ *maž'žâ:ni*, *'mâ:čexa*, *v'lâ:ka*, *'jâ:rk* 'manjši potok', *'pâ:ša*, *t'râ:va*, Ted *t'râ:va* ~ *t'râ:wa*, Red *plâ:tna*, Imn *x'râ:ste*, *pri'jâ:tu*, *h'lâ:pc*, Imn *s'tâ:rci* 'starši', Imn *'sâ:nce* = sanice 'sani', *'sâ:ncat se* 'sankati se', Tmn *gr'â:ne*, *s'lâ:ma*, *b'râ:da*, *b'râ:dva*, *ka'sâ:ra*, *kâ'sâ:rca*, *v'râ:t*, *v'râ:ta*, *v'râ:tca*, *lɔ'pâ:tca* = lopatica, *'bâ:lvan* 'brv', *'jâ:rm* 'jarem za enega vola', *'râ:me*, *svi'nâ:k*, *pama'gâ:č*, *ka'vâ:č*, *gasp'a'dâ:r*, *sara'mâ:x* = siromah 'siromak, sirota', Imn *me'sâ:ri*, *s'vâ:k*, Imn: *'râ:mena*, *ž'vâ:te*, *g'râ:ble*, *pat'pâ:ska* 'pazduha', Imn *p'râ:sci*, *'jâ:sle*, *x'lâ:če*, *nez'nâ:nc*, Red *plâ:tna*, *a'mâ:mɔca* = omamnica 'vrtoglavica', *me'jâ:š* 'mejnik', Imn *ab'râ:ve* = obrve 'obr', *vər'bâ:nc* = vrbanec, *'tâ:st*, *'mâ:ša*, *'dâ:n*, Red *'dâ:na*, *'lâ:n*, Red *'lâ:na*, *m'lâ:di* 'ženin', *m'lâ:da* 'nevesta', Imn *tâ's'tâ:ri* 'starši', Omn (*is tâ*) *s'tâ:rim*, prid ž: *s'tâ:ra*, *ba'lâ:na*, prid m: *me'sâ:rski*, *ba'gâ:t*, *ba'lâ:n*, prid m mn: *ba'lâ:ni*, Tmn *ər'jâ:ve*, prim *'lâ:žje*, *s'lâ:bo*, *na'rɔ:be*, *'mâ:t* = malo, *'â:dɛ* = eden, *pa'mâ:lt* = pomoliti, *ab'râ:čat*, *t'kâ:t*, *s'pâ:t*, del -l ž: *s'pâ:la*, *pra'šâ:la*, *tkâ:la*, del -l m mn *t'kâ:t*, prid s *st'kâ:no*, *m'lâ:tit*, 2mn *m'lâ:tište*, del -l m *mlâ:tu*, del -l m mn *am'lâ:tļ* = omlatili, *ga'vâ:rt* = govoriti, 1ed *z'nâ:m*, 3ed: *v'zâ:me*, *'mâ:že*, vel 2ed *'pâ:zi*, *'bâ:rka*, *pâ'gâ:ča* 'kruh z rozinami', *š'tâ:gļ* = štagelj 'petra', *š'tâ:la* ~ *š'tâ:la* 'hlev za krave', *'žâ:ganca* 'deska iz razžaganega debla', *'žâ:gat*, 2ed *'žâ:gaš*, *'kâ:mra* 'soba, kjer so spali otroci', *'žâ:kļ* = žakelj, *'lâ:ta*, *t'râ:xtar* = trahtar 'skedenj', *al'tâ:r*, prid m *'vâ:mpast*, *paj'dâ:š*, *sa'lâ:ta*;

²⁰ Prevzeto iz nem. *Anzug* '(moška) obleka'.

- o:** v primerih: *'bo:žič, u'do:uc*, prid ž *Ted 'no:va*, 2ed *b'ro:xaš* 'kašljati', *š'po:rhent* 'štedilnik';
- o:** *b'rō:t* = brod, Red *'rō:ga, 'pō:lnōčka* 'polnočnica', *'pō:st*, Tmn *'kō:ne*, Omn *is 'kō:njam*, prid m *'bō:žji, pat'kō:vāt* = podkovati, 3ed *'vō:dre* 'udariti', Imn *š'tō:nfe* 'ženske nogavice';
- o:u** I/Ted *'vō:una, 'sō:uza*, del -l m *pre'tō:uku, 'pō:uštār* 'blazina na postelji', *'pō:uštārčk* 'blazina na kavču';
- o:** (*'velika*) *'ō:č* (ž), Oed iz *'ō:č, 'mō:st*, Red *'mō:sta, 'vō:s*, Med *'vō:zu, ka'lō:vret, ka'kō:š*, Imn *ka'kō:ši, 'kō:ra* 'čreslo, lubje, skorja', *g'nō:j*, Red *g'nō:ja, 'gō:spōn* 'gospod', *mē'sō:, 'pō:lje, 'kō:lō*, Imn *'kō:la, 'kō:lca* 'ročni voziček s štirimi kolesi', Red *pa'tō:ka*, Med *na pa'tō:ku, 'pō:sla* = postelja, *'ō:sŋk* = oselnik, *'ō:gu* = ogelj 'ogljje', Red *g'rō:zdja, si'rō:ta, 'mō:š, 'mō:ka*, Red *'mō:ke, 'lō:γ* = log 'mlad gozd', *'kō:s* 'kar ostane od porušenega drevesa, ko mu odstranimo veje', *'kō:ščk, že'lō:c* = želodec, *'rō:pc* = robec 'ruta', *p'lō:t, 'vō:sk*, Red *'vō:ska, 'šō:pca* = šobica 'ustnica', *'mō:drc, 'lō:xt* = laketa, *za'nō:xtānca, ab'rō:ua* = obrva 'obrva', *pat'kō:uca* = podkovicica 'podkev', prid m: *'kō:žnat* 'usnjen', *ka'kō:šji, 'ku:rji, zd'rō:u, na'tō:kānt* = natakniti, 2ed *'bō:š, 2mn 'bō:šte* 'biti', 1ed *'mō:ram, 3ed 'mō:ra*, del -l m *t'kō:u*, 1ed: *na'lō:žim, š'nō:fam* 'vohati', *'šō:la*, Imn *sa'lō:nke* 'boljši čevlji', Imn *'gō:jzerice* 'športni čevlji na vezalke', *'vō:zŋ* = vozem 'velika noč', *kar'jō:la, pat'rō:n* 'župan', *'xō:stija, 'lō:jtre, la'vō:r, 'ō:rgule, 'kō:ruš* 'kor', Med *na 'kō:ružu, 'čō:la* = čolja 'tnalo', *ka'sō:n* 'skrinja za shranjevanje žita', *'fō:žun* 'fižol', *'rō:ba* 'obleka', prid m *'čō:rōu* 'slep';
- ō:** *'nō:s*, Red *'nō:sa, 'kō:ža* 'koža, usnje', *'zō:p*, Red *'zō:ba*, Idv (*d'va:*) *'zō:ba, 'pō:t* (m), Red *'pō:ta, 'kō:st*, Oed *is 'kō:st, ž'vō:t* = život 'trup', *d'rō:p* = drob 'trebuh', *'pō:pk, me'xō:r, 'kō:k* = kolk, 1mn *'mō:lima se, 'šō:štar* 'čevljar', Imn *'šō:štari, 'pō:p*, Red *'pō:ba*, vel 2ed *žō:kej* = žokaj;
- u:** Red *k'ru:xa, 'hu:č, 'u:sta, p'lu:ča, 'u:jna*, Tmn *'du:še*, Ted *pa'x'ru:ška, 'pu:st*, prid m: *pas'lu:šān, g'lu:x, 'su:x, me'žu:rk* = mežurek 'privid', *'su:rka* 'moški zgornji del obleke', *'ku:xna, 'ru:da, pala'mu:dit* 'govoriti brez veze', *ma'ru:ske* 'ošpice'.

Kratki naglašeni zložniki

- i** 'zit, 'rit, Oed iz 'dimam, ž'lica, 'niva, 'žito, 'situ, ka'ritu, ka'pitu, brada'vica, gre'dica 'vrt',²¹ rav'nica, 'vilca, I/Ted na'žička, 'listje, b'ritva, pla'nina, stār'mina, ma'tika, 'vinu, 'pina = pinja, Red sa'li = soli, I/Rmn al'di 'ljudje', D/M/Omn (iz) al'dim, R/D/Med/I/Tmn a'ci 'oko', str'nišče 'stranišče, strnišče', sme'ti ot še'nice, st'ric, s'vitk = svitek, Imn s'vitice 'moško dolgo spodnje perilo', Imn ka'pice = kopice 'moška volnena nogavica', ka'zica, rač'nik = ročnik 'brisača', per'nik = pirnik (star.)²² 'svat', k'lip = klip 'koruzni storž', pa'tica,²³ Red ba'žiča, Med a ba'žiču, ži'vina, Imn s'vinske ka'line, prid m: 'kisu = kisel, 'mičken, 'niski, 'visok, p'litki, prid s 'visaku, prid ž: 'visaka, p'litka, 'zidana, breme'nita 'noseča', (pa)su'šit, del -l s pasu'šilo, 3ed: su'ši, le'ti, gār'mi, pakra'pit, kār'stit, d'žzi, 'šiva, ace'di = odcedi, ba'li = boli, 3mn ba'lija = bolijo, 2ed 'imaš, 2mn 'imašte, 'pipa, 'šipa, 'xiša, k'riš, k'riščk, ci'mitar 'pokopališče', 'gixt 'revma', 'tišlar, 'kikla, 'zink 'sadovnjak';
- ǰ** v primerih: prid ž 'vĕlika, kombi'nĕ 'žensko spodnje krilo', beš'tĕk ~ beš'tĕk 'pribor';
- e** 'zet, p'let, d'rek, 'neč = nič, 'peta, 'teta, 'sestra, Red ot 'sestre, Imn 'sestri, R/Med 'peči, prid ž: 'mexka, Ted 'šeraka = široko, del -l ž s'pekla, 'kej = kaj, žep;
- a** b'rat, 'kaš, 'pač²⁴ = pod 'podstrešna soba', s'nap, Tmn s'nape, 'val = vol, 'kal 'kol ograje', 'naš = nož, p'lax = ploh 'manjša deska za rezanje', 'ače = oče, 'an = on, 'vada ~ ('va:da), 'raka = roka, 'kasa, 'naga = noga, 'akno, 'lanc = lonec, 'kasc = kosec, Dmn 'kascgm, 'atrak = otrok, Red at'raka, Idv at'raka, Imn at'raki, 'naxt = noht, Imn 'naxti, 'katu = kotel, 'katučk = kotelček, 'maški, pris 'dabər, prid m s'tar, prid ž: s'tara, g'najna = gnojna, pa'kašena = pokošena, prid ž mn 'taple 'topel', prid s 'aštru, 'gar = gor, 'gara

²¹ Novejši leksem je 'vart.²² Gl. op. 17.²³ p're:sna pa'tica 'jabolčni zavitek'²⁴ Med pa 'pa:du.

'gori', 'patle 'potem', ka'daj, 'zapərt = zapreti, vel 2ed 'pačni, vel 2mn pak'li:čte, k'naf 'gumb', Imn k'nafi, 'vandl 'kad za pranje perila', 'apaš = opaž, še'rajzl = šerajzelj 'grebljica', 'fant;

ā v primeru: 'māma;

[o] v primerih: st'rop, Med na st'ropu, k'rou = krov, š'tok 'podboj';

o g'rop = grob, t'rop (ot g'ro:zdja), 'dōš, s'toza, Red s'toze, Med pa s'tozi, 'dōska, Red 'dōske, Rmn 'dōsk, 'bōt = bet 'manjše železno kladivo za zabijanje žebeljev', 'pōtok, m'rōva = mrva 'krušna drobtina', d'rōvu = drvo, Ted (pat) 'kōlu, prid: m d'lōbak = globok, ž d'lōbaka = globoka, del -l m (pat) 'kōwou, 'sōm = sēm, 'vōn = vèn, 'vōna 'zunaj', 'sōda = seda 'sedaj', 'cōkl = cokelj 'zavora pri vozu', 'xōzēt'rē:gər 'naramnica', 'pōp 'župnik', 'rōdle = rodlje 'sani', 'mōšt 'jabolčni mošt';

o v primeru: f'rōšk 'zajtrk';

u k'rux, 'uxu, k'luč, k'luka, 'luža 'mlaka', 'bula, 'ujc 'mamin brat', 'južna 'kosilo', pred'južnk = predjužnik 'dopoldanska malica', 'sušica 'jetika', 'uzda, st'ruga, ka'žux, 'sukna, kła'buk, ar'juxa, 'rutica 'robec', Red ot 'bukve, b'rus, s'kuta 'mlezivo', 'tukanca = tolkalnica 'tolkalo za tolčenje perila pri pranju', p'luγ, 'xudō, da'mu = domov, a'kul = okoli, 'jutər = jutri, a'rušt = oružiti, 3ed 'guli (se), 'cunja, ka'put 'plašč', Imn 'punčaxe 'čevlji na vezalke', 'pukl = pukel(j) 'grič', 'luster 'lestenec', t'ruga 'krsta', šta'cuna, 'kuga, 'puklast 'grbast', Ted 'župa 'juha', g'runt, g'runtar, 'šunka, 'putər 'maslo', ma'ruske 'garje';

e v primeru: 'nebō;

o v primeru: del -l m z'dōxnu je 'umreti';

r v primeru: 'grča;

ə (+ r) 'sərp, Oed is 'sərpam, 'vərx, 'gərlō, 'pərsa, s'mərt, 'pərst, 'sərce, 'xəprt, 'žərt, a'pərtŋca = oprtnica 'naramnice', 'bərki, 'kərpa, 'mərdl 'kosec', prid m 'məršau,²⁵ prid s at'pərtu, prid ž mn 'čərne, del -l ž u'mərta.

²⁵ V frazemu 'məršau kō štika'dē:nt 'suh kōt zobotrebec'.

Kratki nenaglašeni zložniki

- i** *'je:zik, D/M/Omn (is) tã s'tã:rim 'starši', Ded: 'mãmi, 'raki, Med pa s'tozi, Imn: a'čë:tji, 'zò:bi, me'jã:ši 'mejnik';*
- ɛ** *ne'dë:la, me'so, ple'vë:u, šëk'rë:t 'stranišče';*
- ɛ** v primeru: *ag'ra:jëncã = ograjnica 'ograda za živino';*
- e** *me'xò:r, 3ed le'ti, b're:me, 'dë:kle, 'pã:met, 'li:ce, Red: b'rã:de, 'rake, 'nage, 'kò:že, s'lã:me, Imn: 'rake, 'ži:le, 'kərpate š'la:pe 'copate iz blaga', 'jã:sle, Tmn: pat'rë:be, a'čë:te 'oče', 'amper 'vedro', 'ne:kej, vel 2ed: 'žò:kej = žokaj, zaž'la:jdrej;*
- a** *al'di = ljudje, ag'ni:šče, a'tã:va, 3ed as'ta:ne, Red at'raka, pama'gã:č, pa'nò:ra = ponora 'ponor', sara'mã:x = siromah 'siromak, sirota', sag'rë:t, pat'pã:ska 'pazduha', pat'kò:uca = podkovicã 'podkev', pap'la:t = podplat, pra'lë:tje = proletje 'pomlad', sta'pã:lò, kla'buk, Imn ab'rã:ve 'obrv', Red: sa'li = soli, kas'ti: = kosti, a'pə:rtɕã = oprtnica 'naramnice', spa'vë:dɕã, da'ma: = doma, da'mu = domov, pakra'pit, 3ed ba'li = boli, del -l m mn am'lã:tɕ = omlatili, Ted: 'raka, 'naga, Oed: iz 'raka, iz 'naga, iz ž'lica, iz d'rë:ta, Imn/Idv 'akna, 3mn: ba'lija = bolijo, se'di:ja = sedijo, t'ke:ja, 'ra:bija, m'lã:tija, 1mn: g'rë:ma, 'më:lema, 'tke:ma, 'nò:tra, pat = pod;*
- ɑ** *lq'pã:tca, Dmn: 'zò:bɕã, 'nagɕã, x'čë:rɕã, Mmn: k'rã:vɕã, u 'u:stɕã, na 'pərsɕã, na 'rè:brɕã, na p'lu:čɕã, na 'ë:trɕã, na č'rë:uɕã, na 'nagɕã, u 'sò:uɕã, Omn: iz 'uxɕã, iz 'nò:sɕã, iz a'čë:tɕã, is 'pərsɕã, iz 'nagɕã, iz 'rakɕã, pa'lë:nɕã, is 'kë:tnɕã;*
- [o]** v primerih: *Rmn: 'tã:tëtou, 'zò:bou, del -l m: um'rou, (pat)'kəwou;*
- o** *Tmn barə:u'nice, Imn rə'či:ce, 'pɔ:tnočka 'polnočnica', 'gə:spon 'gospod', 'pətok, Tmn jã:gode, 'čə:rou 'slep', Rmn: b'rã:tou, at'rakou, 'aknou, 'nai:žou, 'lë:tə 'leto, poletje', 'gərlo, 'žito, 'se:dlo, č'rë:uə, 'kə:lə, 'akno, sta'pã:lə, p'rë:kə, 'xudə, del s ga'rë:lə, za'vë:zalə;*
- ö** *'si:ròtka, 'nëbò, 'rè:brò, 'më:stò, ka'lë:nò;*

- u** *u'do:uc, su'se:t, t're:bux, 'če:lu* 'čelo', *š'i:lu, dər'žā:lcu* = držalco 'toporišče', *ka'pitu, 'vinu, pa've:smu, 'uxu, d'rɔvu* = drvo, *ka'ritu, 'situ, 'katu* = kotel, Med: *u t're:buxu, 'sərcu, na pa'to:ku*, Rmn *'si:nu, pri'jā:tu, 'o:gu* = ogelj 'ogljje', *'ča:vu, 'pa:su* = posel, prid m *'kisu*, prid s: *at'pərtu, dr'və:nu* 'lesen', *'visaku*, del -l m: *s'te:gnu* = stegnil, *na're:du, 'nó:su, p're:du, 'sušu, 're:ku* = rekel;
- ə** prid mn *ər'jā:ve, vər'bā:nc* = vrbanec, *mərz'li:na* 'mrzlica', R/ Med *kər'vi:, mər'li:č*, prid ž *cərk've:na, pər'de:t, smər'de:t*, 3ed: *gər'mi, smər'di:, g'le:žən*, prid m *pas'lu:šən*, Rmn *'e:tər* 'jetra', *ci'mitər* 'pokopališče', *'putər* 'maslo', del -l m mn *u'mərlə*;
- ɛ** *mɛ'zi:nc, pərstɛn'ja:k* 'prstanec', Med *pat g'ri:čɛm, mɛt*, Red *'tā:tɛta*, Rmn *'tā:tɛtoʊ*, D/M/Omn *'tā:tɛtəm*, prid m: *'mi:čkɛn, nax'la:jɛn, prex'la:jɛn, 'xɔzɛt're:gər* 'naramnica', *'kɛ:udɛr, 'luster* 'lesteneč', *'la:jxtɛr* = lajhter 'svečnik';
- r** v primerih: *s've:dɹ, 'vɛ:tr*, 3ed *dr'ži*;
- ɱ** v primeru: *'ɛ:čɱ* = ječmen;
- ɲ** *'o:sɲk* = oselnik, *a'pə:rtɲca* = oprtnica 'naramnice', *'vɛ:vɲca* = velnica, *a'mā:mɲca* = omamnica 'vrtoglavica', *spa've:dɲca, pred'južɲk* = predjužnik 'dopoldanska malica', *'pɛ:sɲ* = pesten 'prgišče', *'tɛ:dɲ, 'a:gɲ* = ogenj, prid m *s're:čɲ, s're:dɲ, 'ā:dɲ* = eden, *'je:rmɲ* = jermen 'pas', *s'kɛ:dɲ, 'vɔ:znɲ* = vozem 'velika noč', *'žɛ:gɲ, k'ri:žɲ (pɔ:t)* 'križev (pot)';
- l** *'kā:šl, 'pukl* = pukel(j) 'grič', *š'tā:gł* = štagelj 'petra', *'žā:kl* = žakelj, *še'rajzl* = šerajzelj 'grebljica', *'cɔkl* = cokelj 'zavora pri vozu', *'re:głc* 'kljuka pri verigi', del -l m mn *am'lā:tl* = omlatili, *'mərdł* 'kosec', *'vandł* 'kad za pranje perila'.

4.2 KONZONANTIZEM

4.2.1 INVENTAR

Zvočniki

v *m*

u *l* *r* *n*

j

Nezvočniki

p *b* *f*

t *d*

c *s* *z*

č *š* *ž*

k *g* *x*

4.3 PROZODIJA

Fonološko sta relevantna mesto naglasa in kvantiteta. Govor pozna kvantitetne opozicije v naglašeni zlogih. Ponaglasni dolžini ni. Inventar prozodemov vsebuje naglašene ('V:, 'V) in nenaglašene zložnike (V). Od nesplošnoslovenskih naglasnih premikov govor izkazuje umik na prednaglasna *e* in *o*, umik na prednaglasno nadkračino, terciarni premik cirkumfleksa z odstopanji ('*něbó*, '*uxu*, '*xudo* in *mě'so*;) in umik s končnega kratkega zaprtega zloga ('*atrak* = otrok, prid m '*visok*), prav tako z odstopanji.²⁶

5 JEZIKOVNE ZNAČILNOSTI GOVORA

5.1 VOKALIZEM²⁷

5.1.1 NAGLAŠENI VOKALIZEM

5.1.1.1 ODRAZI ZNOTRAJ IZHODIŠČNO DOLGEGA VOKALIZMA IN KRATKEGA VOKALIZMA V NEZADNIH BESEDNIH ZLOGIH

Odraž za issln. **ě*/**ě*- je *ę*: – '*lę:s*, '*mę:x*, *s'nę:γ*, *b'rę:γ* 'vzpetina', '*rę:č* 'beseda', *s'vę:ča*, *s'tę:na*, prid ž *s'lę:pa*, Imn *pa'tę:na*, '*vę:tř*, 2mn '*dę:lašte*; *ne'vę:sta*, *nę'dę:la*, *sm'rę:ka*, *ka'lę:nó*, '*lę:tó* 'leto, poletje', '*mę:stó*, *pa'tę:nu*, *pa'vę:smu*; v nekaterih leksemih tudi odraz *ę:i* – *s't'rę:ixa*, Tmn *a'rę:ixe*, del s *a'bę:islu se je*.

²⁶ Umik tipa novega dolgega akuta ni izpričan.

²⁷ Sèm so vključeni tudi vokalni odrazi issln. **ĩ*/**ĩ*- in **ĩ*/**ĩ*- ter nenaglašeni **ĩ* in **l*, ki so nastali iz psl. dvoglasniških zvez kratkega vokala in likvide v položaju med konzonantoma.

Odraz za issln. *ē/*è- je e: – 'mɛ:t, 'pɛ:č, plɛ'vɛ:u, vɛ'čɛ:rja; 'žɛ:nska, 'pɛ:rje, g'lɛ:žɔn, s'tɛ:la, 'zɛ:le, 1ed 'mɛ:lem, del -l m: 'rɛ:ku = rekel, s'pɛ:ku = spekel, v'čɛ:ra.

Odraz za issln. *ĕ/*ĕ- je e: – 'pɛ:st, 'rɛ:d 'vrsta', 3ed: t'rɛ:se, 'vɛ:že, del -l m: s'tɛ:gɛnu = stegnil, na'rɛ:du; s'rɛ:ča, 'ɛ:tra = jetra.

Odraza za issln. *ō/*ò- sta o: in ó: – 'mɔ:st, p'lɔ:t, g'nɔ:j, 'vɔ:s, ka'kɔ:š, 'vɔ:sk, 'pɔ:lje; Red pa'tɔ:ka, 'pɔ:sla = postelja, 1ed 'mɔ:ram in 'nó:s, d'ró:p = drob 'trebuh', 'kó:st; 'kó:ža 'koža, usnje', 1mn 'mó:lima (se).

Odraza za issln. *ǫ/*ǫ- sta o: in ó: – 'mɔ:š, 'lɔ:ɣ = log 'mlad gozd', 'kɔ:s 'kar ostane od porušenega drevesa, ko mu odstranimo veje', 'rɔ:pc = robec 'ruta', 'mɔ:ka; 'ɔ:gu = ogelj 'ogljje' in 'zó:p, 'pó:t (m), 'pó:pk.

Odraz za issln. *ā/*ā- je â: – 'dâ:n, 'lâ:n, 'tâ:st, 'mâ:ša.

Odraz za issln. *ā/*ā- je â: – 'lâ:s, v'râ:t, s'lâ:p, svi'nâ:k, pama'gâ:č, ka'vâ:č, gaspa'dâ:r, g'lâ:va, b'râ:da, t'râ:va, h'lâ:pc, a'tâ:va, ka'sâ:ra; 'kâ:šl, k'râ:ča, k'râ:va, 'râ:na, 'kâ:ša, s'lâ:ma, m'lâ:ka 'luža', 'pâ:tca, 'mâ:čexa, 'pâ:met, prid ž s'tâ:ra.

Odraza za issln. *ī/*î- sta i in i: (po sekundarni podaljšavi) – 'zit, s'tric, rač'nik = ročnik 'brisača', ži'vina, 3ed: su'si, le'ti, gər'mi, 'vinu, ma'tika, b'ritva; ž'lica, 'niva, žitɔ, 'situ, ka'ritu, ka'pitu, brada'vica, rav'nica, ka'zica in 'si:n, k'ri:, x'či:, g'ri:č, pas'ti:r, se'ni:k, Imn per'ni:ki = pirniki (star.)²⁸ 'svat', 1ed ka'si:m, 3ed smər'di:, 'li:ce, 'zi:ma, b'li:zu, mɛ'zi:nc, sest'ri:čna; 'ši:lu, ži:la, s'tri:na 'očetova sestra', s'kɛ:ra, mərz'li:na 'mrzlica', vade'ni:ca, dva'ri:šče, ag'ni:šče.

Odraza za issln. *ū/*ù- sta u in u: (po sekundarni podaljšavi) – k'luč, kla'buk, 'sukna; k'luka, 'luža 'mlaka', s'truga, ar'juxa, 'južna 'kosilo' in 'lu:č, p'lu:ča, 'u:sta, 'ru:da, prid m: g'lu:x, 'su:x; Red k'ru:xa.

Starejše gradivo (npr. Majnarić, Lisac), redkeje tudi novejše (Erjavec 2014) za odraze visokih vokalov *i* in *u* navaja vedno le kračine. Na novo zbrano gradivo pa pozna tudi dolge odraze, kar priča o tem, da so dolgi odrazi *i*-ja in *u*-ja sekundarni (prim. tudi odraze umično naglašanih *e* in *o*). Z interpretacijo, da gre pri prvotnem krajšanju *i* in *u* za vpliv

²⁸ Gl. op. 17.

okoliških govorov (prim. Pronk 2010: 115, op. 34) se težko strinjam, saj omenjeno krajšanje izpričujejo le čebranski govori, ne pa tudi kostelski, ki v večji meri neposredno mejijo na Ravno Goro.

Odraz za issln. * \bar{i}/\bar{i} - je $\varnothing:u$ – I/Ted $\prime v\varnothing:una$, $\prime s\varnothing:uza$, del -l m $\prime pre\prime t\varnothing:uku$.

Odraz za issln. * \bar{r}/\bar{r} - je $\varnothing r$ – $\prime s\prime m\varnothing rt$, $\prime p\varnothing rst$, $\prime s\varnothing rp$, $\prime v\varnothing rx$, $\prime g\varnothing rl\varnothing$, $\prime p\varnothing rsa$, $\prime x\varnothing rpt$, $\prime \check{z}\varnothing rt$, oz. $r\varnothing$ po premetu – $\prime m\prime r\varnothing va$ = mrva ‘krušna drobtina’, $\prime d\prime r\varnothing vu$ = drvo.²⁹

5.1.1.2 ODRAZI ZNOTRAJ IZHODIŠČNO KRATKEGA VOKALIZMA V ZADNJIH IN EDINIH BESEDNIH ZLOGIH

Odraz za issln. * \bar{a} je a – $\prime b\prime rat$, prid m $\prime s\prime tar$; redko, po sekundarnem daljšanju,³⁰ tudi $a:$ – $\prime la:s$ (m) = laz, $\prime pap\prime la:t$ = podplat.

Odraz za issln. * \bar{u} je u – $\prime k\prime rux$, $\prime kup$.

Odraz za issln. * \bar{o} je a – $\prime kaš$, $\prime pat$ = pod ‘podstrešna soba’, $\prime s\prime nap$, $\prime val$ = vol, $\prime kal$ ‘kol ograje’, $\prime naš$ = nož; položajno tudi $\prime g\prime r\varnothing p$ = grob, $\prime t\prime r\varnothing p$.

Odraz za issln. * \bar{a} je \varnothing – $\prime d\varnothing š$, $\prime b\varnothing t$ = bet ‘manjše železno kladivo za zabi-janje žebeljev’, $\prime s\varnothing m$ = sèm, $\prime v\varnothing n$ = vèn.

Sekundarne podaljšave v zadnjih in edinih zlogih niso pogoste.

5.1.1.3 ODRAZI VOKALOV PO NAGLASNIH UMIKIH

Odrasa umično naglašenege e sta e in $e:$ (po sekundarni podaljšavi) – $\prime teta$, $\prime sestra$, del -l ž $\prime s\prime pekla$ in $\prime če:la$ (ž) ‘pleša’, $\prime če:lu$ ‘čelo’, $\prime se:d\varnothing$, Red $\prime se:dla$, $\prime se:l\varnothing$, $\prime že:na$, $\prime je:rm\varnothing$ = jermen ‘pas’, $\prime stu\prime de:nc$ ‘izvir’, 3ed $\prime a\prime pe:re$ = opere, 1mn $\prime re:\check{c}ema$, del -l ž $\prime re:kla$, del -l m mn $\prime re:k\check{l}$.

Odrasa umično naglašenege o sta a in $a:$ (po sekundarni podaljšavi) – $\prime vada$ ~ ($\prime va:da$), (po analogiji) $\prime raka$ = roka, $\prime kasa$, $\prime naga$ = noga, $\prime ak\varnothing$, $\prime lanc$ = lonec, $\prime kasc$ = kosec, Red $\prime at\prime raka$ in Red: $\prime at\prime ra:ka$, $\prime va:la$ = vola, $\prime na:ža$, $\prime a:g\varnothing$ = ogenj, $\prime ka:šna$ = košnja, $\prime ra:sa$ = rosa, $\prime va:da$ ~ ($\prime vada$), $\prime ga:ra$, $\prime pa:su$ = posel, $\prime z\prime va:nt$ = zvoniti.

Odraz za umično naglašeni \varnothing je \varnothing – $\prime s\prime t\varnothing za$, $\prime d\varnothing ska$.

²⁹ In (citatno) $\check{c}rou$ = črv (Erjavec 2014: 99).

³⁰ V kolikor ne gre za analogijo po stranskih sklonih.

5.1.2 NENAGLAŠENI VOKALIZEM

Govor pozna več oblik moderne vokalne redukcije.

1) Popolno akanje ($a < *o$) v prednaglasnih zlogih – *ag'ni:šče*, *a'tā:va*, *sta'pā:lō*, *kava'či:ja*, *spa'vę:dņca*, 3ed *as'ta:ne*, *ba'li* = boli, *pakra'pit*.

2) Popolno akanje ($-a < *o < *-o$) v izglasju – Ted: *'raka*, *'naga*, (*pa*) *x'ru:ška*, *na'žička*, *'župa* 'juha', Oed: *iz 'raka*, *iz 'naga*, *iz ž'lica*, *is s'kę:ra*, *iz d'rę:ta*, 3mn: *ba'lija* = bolijo, *se'di:ja* = sedijo, *t'ke:ja*, *ra:bija*, *m'lā:tija*, *t'ke:ja*, *um're:ja*.

3) Prehod izglasnega $*-o > -ō/-u - 'nębō$, *'rę:brō*, *'mę:stō*, *ka'lę:nō*, *š'i:tu*, *'če:lu* 'čelo', *d'rōvu* = drvo, *ka'ritu*, *'situ*, *dār'žā:tcu* = držalco 'toporišče', *ka'pitu*, *'vinu*, *pa'vę:smu*, prid s: *at'pärtu*, *dr'vę:nu* 'lesen', 'visaku.

4) Slabljenje artikulacije nenaglašene $*a - lq'pā:tca$, Dmn: *'zō:bqam*, *'nagqam*, Mmn: *k'rā:vqam*, *u 'u:stqam*, Omn: *iz 'uxqam*, *is 'pārsqam*, *iz 'nagqam*, **ě* in **e* – *mę'zi:nc*, *pārstę'ja:k* 'prstanec', prid m: *nax'la:jęn*, *prex'la:jęn*.

5) Popolna izguba glasov: a) $\text{ə}^{31} - 'pę:sņ$ = pesten 'prgišče', *'tę:dņ*, prid m *s're:čņ*, *s're:dņ*, *'ā:dņ* = eden, *'je:rmņ* = jermen 'pas', *stu'de:nc* 'izvir', *vār'bā:nc* = vrbanec, *mę'zi:nc*, *nez'nā:nc*, *že'lō:c* = želodec, *'lanc* = lonec, *'kasc* = kosec, *'ti:uc* = tilec 'tilnik', *'ujc* 'mamin brat', *u'do:uc*, *h'lā:pc*, *'rō:pc* = robec 'ruta', *s'vitk* = svitek, *'kō:ščk*, *'pō:uštārčk* 'blazina na kavču', *k'riščk* = križček, *'katučk* = kotelček, *'kā:šļ*, *'ę:čm* = ječmen; b) $i - 'ō:sņk$ = oselnik, *pred'južņk* = predjužnik 'dopoldanska malica', *t'ra:nk* = travnik, *'ę:sk* = jesik 'kis', *klu'ča:nca* = ključanica, *ag'ra:jęnc* = ograjnica 'ograda za živino', *'žā:ganca* 'deska iz razžaganega debela', *a'pār:rtęca* = oprtnica 'naramnice', *'vę:vņca* = velnica, *a'mā:mņca* = omamnica 'vrtoglavica', *spa'vę:dņca*, *za'nō:xtānc*, *'tukanca* = tolkalnica 'tolkalo za tolčenje perila pri pranju', *pat'kō:uca* = podkovicica 'podkev', *'šō:pca* = šobica 'ustnica', *kā'šā:rca*, del -l m mn *am'lā:tļ* = omlatili in c) $\text{ě} - s'kę:ra$ = sekira.

Posledica izgube glasov ə in i v položaju med dvema konzonantom je

³¹ Tudi v izposojenkah v položaju $*-K\text{ən} < \text{nem. } -en/-\text{ən}$ (*s'kę:dņ*, *'že:gn*, *k'ri:žņ* (*'po:t*) 'križev (pot)') in $*-K\text{əl} < \text{nem. } -el/-\text{əl}$ (*'pukļ* = pukel(j) 'grič', *s'tā:gļ* = štagelj 'petra', *'žā:kļ* = žakelj, *še'rajzļ* = šerajzelj 'grebljica', *'cōkļ* = cokelj 'zavora pri vozu', *'rę:gļc* 'kljuka pri verigi', *'vandļ* 'kad za pranje perila').

nastanek sekundarnih zlogotvornih zvočnikov η in l , tudi r (*s'vɛ:dr̩, 'vɛ:tr̩*, tu onemitev sekundarnega polglasnika).

Odras nenaglašenege $*r$ je *ər – mər'li:č, pər'dɛ:t*, 3ed: *gər'mi, smər'di:*, nenaglašenege $*l$ pa *u – 1ed 'mučim*.

5.2 KONZONANTIZEM

Issln. $*n$ je nedosledno depalataliziran – *'niva, svi'nâ:k*, Omn *is 'kɔ:njam, ag'ni:šče, 'sukna*, vendar $*n < *-nɔj-/*-nɔj-^{32} – t'ka:jne$.

Issln. $*l$ je dosledno depalataliziran – *nɛ'dɛ:la, 'pɔ:sla = postelja, k'luč, k'luka, g'râ:ble, al'di = ljudje*, tudi $*l < *-lɔj-/*-lɔj- – 'zɛ:le$.

Odrasa za issln. $*l$ v položaju pred vokali sta *l* in *l̥ – 'lɛ:tɔ 'leto, poletje', 'dɛ:kla, k'le:pat*, Red *'va:la = vola, 'lanc = lonec, 'luža 'mlaka', Imn pap'la:ti = podplati in pap'la:t = podplat, g'lâ:va, pa'lɛ:nu, del -l ž: u'mərta, 'dɛ:lata, 're:kla, kta'buk, x'lâ:če, 'se:dtɔ, del -l m mn u'mərta, 'ši:tu, k'luč, 'lâ:ta, 'mâ:t = malo*.

Odras za issln. $*l$ v položaju pred konzonanti in v izglasju je *ɥ – 'pa:ɥc, 'ti:ɥc = tilec 'tilnik', plɛ'vɛ:ɥ, prid m: 'cɛ:ɥ, 'debeɥ, del -l m: raz'bi:ɥ, zaka'di:ɥ, k'le:pau, t'kɔ:ɥ*.

Odras izglasnega issln. $*-g$ je zvočni *-ɣ – p'luɣ, s'nɛ:ɣ, b'rɛ:ɣ* (prim. Imn *b'rɛ:gi*) 'vzpetina', *'lɔ:ɣ = log 'mlad gozd', 'juɣ = jug 'južni veter*, onezvenečeno v primeru Rmn *'nax = nog*.

Onezvenečenje izglasnih zvonečih nezvočnikov $*-b, *-d, *-z, *-ž – 'zɔ:p, b'rɔ:t = brod, 'vɔ:s, 'mɔ:š$.

Skupina $*šč$ je ohranjena – *ag'ni:šče, dva'ri:šče, k'lɛ:šča*.

Prehod izglasnega $-m > -n$, ki je sicer tipološki kriterij, značilen za okoliške čebranske, kostelske in hrvaške čakavske govore, ni izpričan. Gre za izofono, ki poteka na območju Ravne Gore in izrazito ločuje govor zahodnega dela od vzhodnega, kjer je prehod prisoten.

³² Za več primerov glej Majnarićevo gradivo v razdelku 2.1.1.

6 NOVA NAREČNA UVRSTITEV GOVORA

6.1 UTEMELJITEV

Na osnovi vseh prikazanih vokalnih in konzontančnih značilnosti obravnavnega govora ni mogoče uvrstiti v kajkavsko narečno skupino. Tja je bil govor znotraj kajkavistične literature uvrščen bolj *per se* kot pa zares argumentirano oz. dokazano. Prav tako ga ne moremo povezati s sosednjima narečjema, tj. čebranškimi in kostelskimi, saj le-ta izkazujeta definicijske lastnosti doljenjske narečne ploskve slovenskega jezika (glej Gostenčnik 2018 in 2020).

Pri sami narečni klasifikaciji krajevnega govora se ne da zanašati le na vokalne odraze (kot so jatovski, ejevski in ojevski odrazi) in mlajše naglasne umike, temveč je potrebno pritegniti še druge definicijske lastnosti oz. kriterije, in sicer te, ki kot skupek opredeljujejo rovtarska narečja ali vsaj del njih. To so: 1) krajšanje visokih vokalov *i* in *u*, 2) odraz za issln. $*\bar{i}/*i-$, 3) odraz za issln. $*\bar{y}/*y-$ in premet pred ustničniki in nebniki, 4) prednaglasno akanje, 5) razvoj izglasnega $*-o > -\acute{o}/-u$, 6) odraza za issln. $*\acute{l}$ in $*\acute{n}$, 7) razvoj izglasnega issln. $*-g$.

Morda je definicijska lastnost tudi metonimija novega dolgega akuta v cirkumfleks, ki ga omenja Majnarić (1938–1939) v primerih *bagatâš ~ bagatâš̄*, *gaspadâr ~ gaspadâr̄* in *pastêr*. To poznajo tudi nekateri govori poljanskega narečja, kot so Javorje nad Poljanami (*mexê:r*) in Poljane nad Škofjo Loko (*pastê:r*, *klobù:k*) (Gostenčnik 20181: 75).

Sinhrono se govor Ravne Gore tako uvršča v rovtarsko narečno skupino. Težko pa bi pričakovali, da bi današnji govor Ravne Gore sinhrono lahko sovpadal s katerim koli danes znanim rovtarskim narečjem, saj je do preseljevanja v Ravno Goro prišlo v času, ko so rovtarska narečja komaj dobro začela nastajati.

6.2 PROBLEMATIKA

Odrpito pa ostaja vprašanje, kako govor uvrstiti diahrono, in sicer ali gre izvorno za govor gorenjske narečne ploskve južne slovenščine (kamor sinhrono spadajo horjulsko, škofjeloško in poljansko narečje) ali za govor obsoško-idrijske narečne ploskve zahodne slovenščine (kamor sinhrono spadaja tolminsko, cerkljansko in črnovrško narečje).

Podaljšava kratkih akutiranih vokalov je pri obeh omenjenih ploskvah zgodnja, tako sta oba jatovska refleksa sovpadla, oba diftonga (tj. **ie* in **eĭ*) pa bi se lahko v nadaljnjem razvoju (po preselitvi na območje Ravne Gore) odražala kot dolgi ozki *e*.

Pogojno nam je za natančnejšo opredelitev lahko v pomoč redok diftonški odraz issln. jata v ravnogorskem govoru.

6.2.1 ODRAZ ISSLN. **ē̄/*ē̇-*

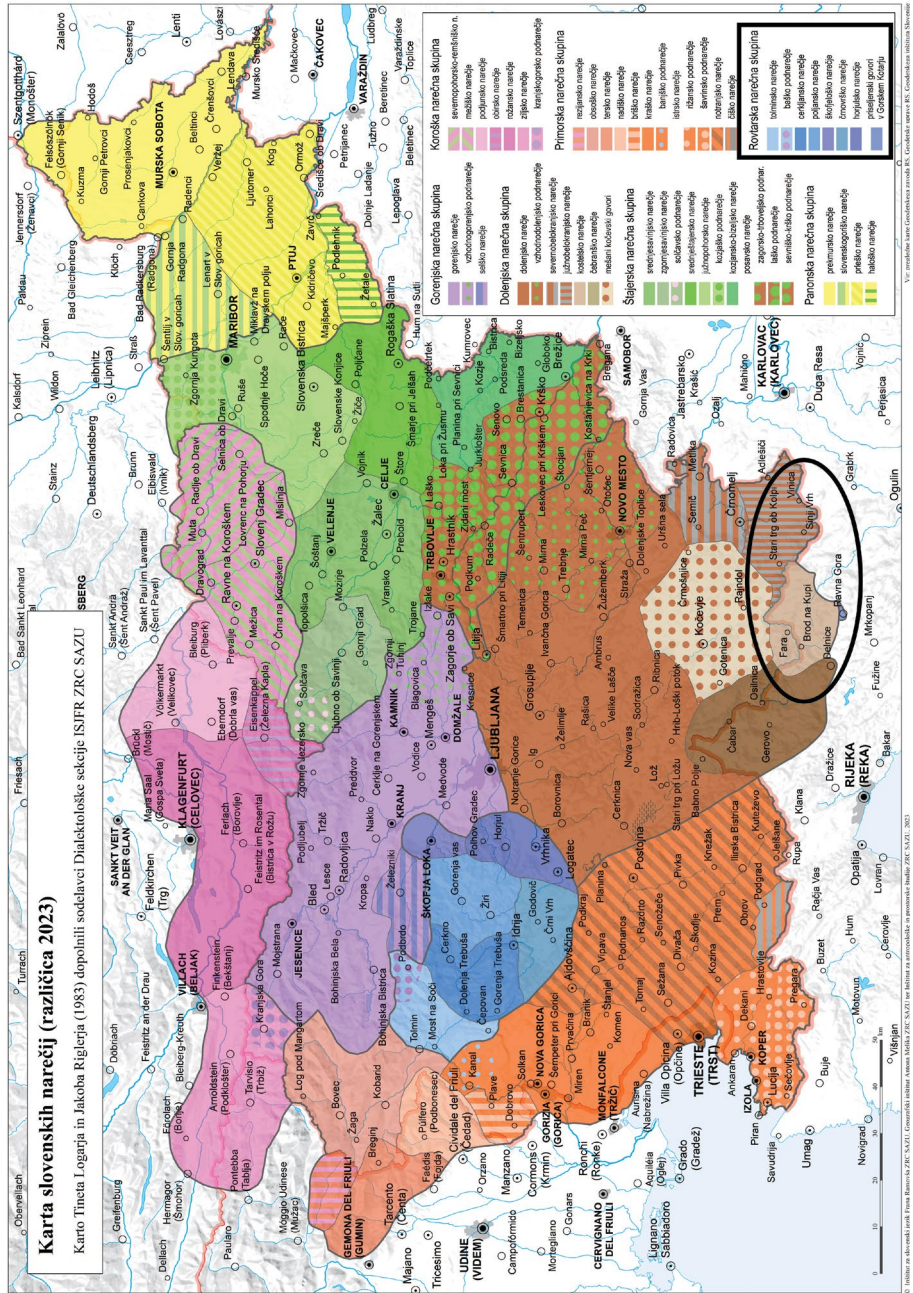
Regularen razvoj stalno dolgega jata in zgodaj podaljšanega akutiranega jata je v govoru monoftonski, tj. *e:*. V peščici primerov pa najdemo tudi odraz *e:ī*, in sicer: Imn *a'rē:īxi*, Tmn *a'rē:īxe*, po analogiji Ied *a'rē:īx*; Ied *s'rē:īxa*; Ied *m'lē:īku* in del -l s *a'bē:īslu* (*se je*).

Tudi drugi avtorji navajajo posamične primere, in sicer: Majnarić (1938–1939) *arejh* in *strejha* (njega povzema tudi Lisac 1989), Barac-Grum (1993: 52) *a'rē:īx* in *p'rē:īku* z dvojnico *p'rē:ku*. Slednja v tej dvojni jatovski realizaciji vidi vpliv sosednjih govorov. Majnarić pa prevzema razlago Frana Ramovša (1935: 93, 98), in sicer to razlaga kot palataliziranje intervokalnih velarnih konzontanov pred *e* in *i* ter anticipacijo tega palatalnega elementa v obliki glasu *j*. Ramovš ta pojav opisuje v kontekstu črnovrškega in poljanskega narečja, kjer je regularen. V govoru Ravne Gore najdemo zgolj zgoraj naštete primere, pri čemer deležnik *a'bē:īslu* ne izpolnjuje omenjenih fonetičnih pogojev za nastanek palatalnega elementa.

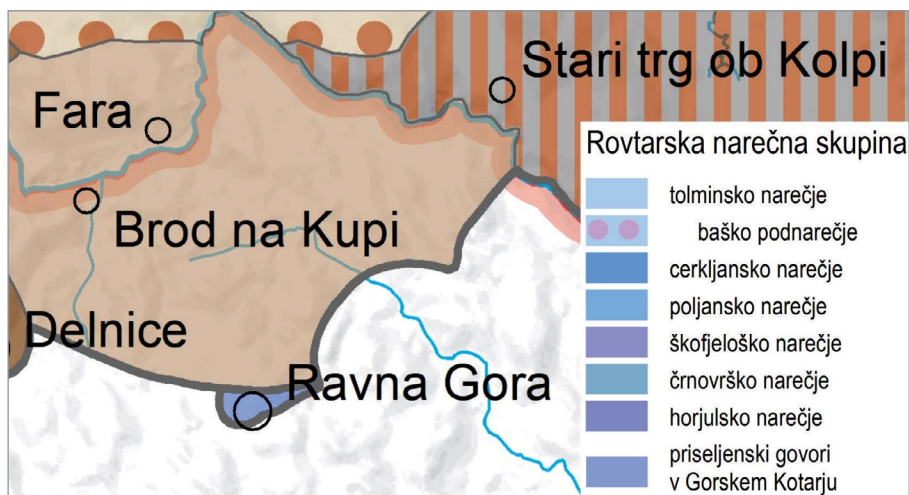
Navaja pa Majnarić (1938–1939: 139) nekaj primerov pojava prehodnega *j*, med njimi tudi *skrōjz*,³³ kjer je izpričan prehodni *j* pred *s*.

Ali gre v navedenih primerih za ostanek palataliziranih intervokalnih konzontanov pred *e* in *i* ter anticipacijo tega palatalnega elementa v obliki glasu *j* (in za sporadičen primer prehodnega *j* pred *s*) ali pa za jatovski diftonški odraz **eĭ* kot posledico izostanka gorenjske monoftongizacije, je na tem mestu težko nedvoumno potrditi.

³³ Onezvenečenje izglasnega -z je potrjeno na drugih mestih, Majnarić namreč izglasnega onezvenečenja pogosto ni dosledno zapisoval.

SLIKA 1: Karta slovenskih narečij (različica 2023) (SLA 3.1: 11)

SLIKA 2: Izsek iz Karte slovenskih narečij (različica 2023) (SLA 3.1: 11)

7 PRIKAZ NA KARTI SLOVENSkih NAREČIJ (RAZLIČICA 2023)

Na najnovejši različici Karte slovenskih narečij (različica 2023), objavljeni v 3. zvezku Slovenskega lingvističnega atlasa (SLA 3.1: 11), je govor zahodnega dela Ravne Gore uvrščen med slovenska narečja, in sicer v rovtarsko narečno skupino.³⁴

Ker se tega govora na sinhroni ravni v celoti ne da povezati z nobenim današnjim rovtarskim govorom, je del Ravne Gore obarvan z nevtralno modro barvo, značilno za rovtarsko narečno skupino. V legendi je zapisano, da so to priseljenski govori.

8 SKLEP

V prispevku je predstavljen govor zahodnega dela kraja Ravna Gora, ki leži na jugu Gorskega kotarja na Hrvaškem. Povzermalno so predstavljene njegove glavne jezikovne (vokalne, konzonantne in prozodijske) značilnosti, in sicer na osnovi analize lastnega narečnega gradiva.

³⁴ Na območju Gorskega kotarja na Hrvaškem sta na karti še dve spremembi, in sicer je prvotno kostelsko narečje dolenske narečne skupine razdeljeno na dve narečji, čebransko in kostelsko, ki segata tudi čez državno mejo.

Zaradi zgodnje podaljšave nekdanj skrajšanih akutiranih zložnikov v nezadnjem besednem zlogu je odraz za * $\bar{e}/\bar{e}^{\bar{}}$ - enak, in sicer $e\bar{}$. Odrazi ejevskih in ojevskih glasov so sovpadli: issln. * $\bar{e}/\bar{e}^{\bar{}}$ - = * $\bar{e}/\bar{e}^{\bar{}}$ - > $e\bar{}$: in issln. * \bar{o} = * $\bar{o}^{\bar{}}$ = * $\bar{q}/\bar{q}^{\bar{}}$ - > $o\bar{}$: oz. redkeje $o\bar{}$:. Odraza za issln. * $\bar{i}/\bar{i}^{\bar{}}$ - in * $\bar{u}/\bar{u}^{\bar{}}$ - sta i in u oz. $i\bar{}$: in $u\bar{}$: po sekundarni podaljšavi. Odraz stalno dolgega polglasnika in novoakutiranega polglasnika v nezadnjem besednem zlogu je sovpadel z odrazom za issln. * a , tj. issln. * $\bar{a}/\bar{a}^{\bar{}}$ - = * $\bar{a}/\bar{a}^{\bar{}}$ - > $\bar{a}\bar{}$:. Odraz za issln. * $\bar{j}/\bar{j}^{\bar{}}$ - je $o\bar{}$: u . Odraza umično naglašanih e in o sta e oz. $e\bar{}$: in a oz. $a\bar{}$:. Dolžina pri $a\bar{}$: je očiten kazalec, da imamo opravka s sekundarno dolžino kot posledica mlajšega internega razvoja.

Na osnovi glavnih vokalnih, konzonantnih razvojev in izvedenih mlajših naglasnih umikov ter ob pritegnitvi dodatnih definicijskih kriterijev (krajšanje visokih vokalov i in u , odraz za issln. * $\bar{j}/\bar{j}^{\bar{}}$ -, odraz za issln. * $\bar{f}/\bar{f}^{\bar{}}$ - in premet pred ustničniki in nebnički, prednaglasno akanje, razvoj izglasnega *- o , odraza za issln. * \bar{i} in * \bar{n} ter razvoj izglasnega issln. *- g) se govor Ravne Gore sinhrono umešča v rovtarsko narečno skupino slovenskega jezika.

BIBLIOGRAFIJA

- Barac, Vida, Božidar, Finka. 1981. Govori i nazivlje. *Gorski kotar*. Delnice. 419–432.
- Barac-Grum, Vida. 1993. *Čakavsko-kajkavski govorni kontakt u Gorskom Kotaru*. Rijeka: Izdavački centar Rijeka.
- Blaznik, Pavle. 1979. O preselitvi loških podložnikov. *Loški razgledi*, 26/1. 77–89.
- Brozović, Dalibor. 2004. O dijalektologiji kao jezikoslovnoj disciplini. *Suvremena lingvistika* 57–58/1–2. 1–12.
- Celinić, Anita, Menac-Mihalić, Mira. 2017. Izoglosa progresivnog pomaka starih praslavenskih cirkumfleksa na području hrvatskoga jezika. *Hrvatski dijalektološki zbornik* 21: 91–110. DOI: <https://doi.org/10.21857/mzvktptxjd9>
- Erjavec, Zvonimir. 2014. *Ravnogorski rječnik*. *Raunagarska rič*. *Rječnik ravnogorsko-sušičko-španovačkog dijalekta*. Ravna Gora: Udruga Plodovi gorja Gorskog kotara.
- Finka, Božidar. 1974. Gorskokotarska kajkavština u našem dijalekatskom mozaiku. *Kajkavski zbornik*. Dani kajkavske riječi. Zlatar: Narodno sveučilište I. G. Kovačić. 29–43.
- Kruhek, Milan. 1981. Postanak i razvitak naselja i život naroda u prošlosti. *Gorski kotar*. Delnice. 281–309.
- Gostenčnik, Januška. 2020. Kostelsko narečje. *Slavistična revija*, 68/3. 353–372.
- Gostenčnik, Januška. 2018. *Krajevni govori ob Čabranki in zgornji Kolpi*. Ljubljana: Založba ZRC. DOI: <https://doi.org/10.3986/9789610504177>

- Gostenčnik, Januška. 2018. Umik novega dolgega akuta v slovenskih narečjih. V: A. Bizjak Končar, H. Dobrovoljc (ur.). Škrabčevi dnevi 10: *Zbornik prispevkov s simpozija 2017*. 71–76.
- Lisac, Josip. 1989. Ravnogorska kajkavština i goranski dialekt. *Fluminensia*, 1/1. 100–111.
- Lončarić, Mijo. 1996. *Kajkavsko narječje*. Zagreb: Školska knjiga.
- Lončarić, Mijo. 1982. Prilog podjeli kajkavskoga narječja. *Hrvatski dijalektološki zbornik* 6: 237–246.
- Majnarić, Nikola. 1938–1939. Jedno rovtarsko narječje u Gorskom Kotaru. *Južnoslovenski filolog* 3: 135–149.
- Majnarić, Nikola. 1922–1923. Jedna zanimljiva sintaktička pojava u ravnogorskom narječju. *Južnoslovenski filolog* 17: 35–40.
- Malnar Jurišić, Marija. 2018. Govori na granici. *Hrvatski dijalektološki zbornik* 22: 161–166.
- Marinković, Marina. 2018: *Kajkavski govori istočnoga Gorskoga kotara*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Pronk, Tijmen. 2010. Rani razvoj goranskih govora. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 36/1. 97–133.
- Ramovš, Fran. 1935. *Historična gramatika slovenskega jezika: VII. Dialekti*. Ljubljana: Učiteljska tiskarna.
- Ramovš, Fran. 1935. *Karta slovenskih narečij v priročni izdaji*. Ljubljana: Akademsko založba.
- Rigler Jakob. 1962. Pregled osnovnih razvojnih etap v slovenskem vokalizmu. *Slavistična revija*, 14/1–4. 25–78.
- SLA 1.1 = Škofic Jožica, Gostenčnik, Januška, Horvat, Mojca, Jakop, Tjaša, Kenda-Jež, Karmen, Kostelec, Petra, Nartnik, Vlado, Petek, Urška, Smole, Vera, Šekli, Matej, Zuljan Kumar, Danila. 2011. *Slovenski lingvistični atlas 1: človek (telo, bolezn, družina) 1: atlas*. Ljubljana: Založba ZRC. Na spletu: https://www.fran.si/150/sla-slovenski-lingvisticni-atlas-1/datoteke/SLA1_Atlas.pdf.
- SLA 1.2 = Škofic Jožica, Gostenčnik, Januška, Horvat, Mojca, Jakop, Tjaša, Kenda-Jež, Karmen, Kostelec, Petra, Nartnik, Vlado, Petek, Urška, Smole, Vera, Šekli, Matej, Zuljan Kumar, Danila. 2011: *Slovenski lingvistični atlas 1: človek (telo, bolezn, družina) 2: komentarji*. Ljubljana: Založba ZRC. Na spletu: https://www.fran.si/150/sla-slovenski-lingvisticni-atlas-1/datoteke/SLA1_Komentarji.pdf.
- SLA 2.1 = Škofic, Jožica, Gostenčnik, Januška, Hazler, Vito, Horvat, Mojca, Jakop, Tjaša, Ježovnik, Janoš, Kenda-Jež, Karmen, Nartnik, Vlado, Smole, Vera, Šekli, Matej, Zuljan Kumar Danila. 2016. *Slovenski lingvistični atlas 2: kmetija, 1: atlas*. Ljubljana: Založba ZRC. Na spletu: https://www.fran.si/203/sla-slovenski-lingvisticni-atlas-2/datoteke/SLA2_Atlas.pdf.
- SLA 3.1 = Škofic, Jožica, Gostenčnik, Januška, Hazler, Vito, Jakop, Tjaša, Kenda-Jež, Karmen, Kumin Horvat, Mojca, Nartnik, Vlado, Pahor, Nina, Smole, Vera, Šekli, Matej, Zuljan Kumar Danila. 2023. *Slovenski lingvistični atlas 3: kmetovanje, 1: atlas*. Ljubljana: Založba ZRC.
- Strohal, Rudolf. 1905. Osobine današnjeg ravnogorskog narječja. *Rad JAZU* 162: 28–109.

Šekli, Matej. 2018. *Tipologija lingvogenez slovanskih jezikov*. Ljubljana: Založba ZRC.
DOI: <https://doi.org/10.3986/9789610501374>

Prispelo januarja 2023, sprejeto aprila 2023.
Received January 2023, accepted April 2023.

ZAHVALE

Prispevek je nastal na podlagi raziskovalnih rezultatov v okviru projekta i-SLA – Interaktivni atlas slovenskih narečij (L6-2628, 1. 9. 2020–31. 8. 2024, ARRS in SAZU, <https://isjfr.zrc-sazu.si/sl/programi-in-projekti/i-sla-interaktivni-atlas-slovenskih-narecij>) in programa Slovenski jezik v sinhronem in diahronem razvoju (P6-0038). Na tem mestu bi se rada zahvalila obema recenzentoma in vsem sodelavcem Dialektološke sekcije ISJFR ZRC SAZU za vse pripombe.

POVZETEK

NAREČNA KLASIFIKACIJA GOVORA RAVNE GORE V GORSKEM KOTARJU

V prispevku je predstavljen govor dela kraja Ravna Gora (tj. večji zahodni del – zaselki Stari Varoš, Jarak, Bajt in Vrh), ki leži na jugu Gorskega kotarja na Hrvaškem. Govor se je do sedaj interpretiral različno, in sicer kot 1) (priseljenski) govor rovtarske narečne skupine slovenskega jezika, 2) (goranski) govor kajkavske narečne skupine hrvaškega jezika, 3) govor kostelskega narečja dolenske narečne skupine slovenskega jezika. Podano je na novo zbrano narečno gradivo zahodnega dela Ravne Gore, na osnovi česar so povzemale predstavljene njegove glavne jezikovne (vokalne, konzonantne in prozodijske) značilnosti. Zaradi zgodnje podaljšave nekdanj skrajšanih akutiranih zložnikov v nezadnjem besednem zlogu je odraz za $*\bar{e}/*\bar{e}^-$ enak, in sicer $e:$. Odrazi ejevskih in ojevskih glasov so sovpadli: issln. $*\bar{e}/*\bar{e}^- = *\bar{e}/*\bar{e}^- > e:$ in issln. $*\bar{o} = *\bar{o}^- = *\bar{o}/*\bar{o}^- > o:$ oz. redkeje $ó:$. Odraza za issln. $*\bar{i}/*\bar{i}^-$ in $*\bar{u}/*\bar{u}^-$ sta i in u oz. $i:$ in $u:$ po sekundarni podaljšavi. Odraz stalno dolgega polglasnika in novoakutiranega polglasnika v nezadnjem besednem zlogu je sovpadel z odrazom za issln. $*a$, tj. issln. $*\bar{a}/*\bar{a}^- = *\bar{a}/*\bar{a}^- > \bar{a}:$. Odraz za issln. $*\bar{j}/*\bar{j}^-$ je $o:u$. Odraza umično naglašanih e in o sta e oz. $e:$ in a oz. $a:$. Za diftonški odklon pri odrazu za issln. $*\bar{e}/*\bar{e}^-$, ki je izpričan v redkih primerih, se v prispevku dopušča interpretacijo, da gre za arhaizem. Govor pozna več oblik moderne vokalne redukcije – popolno prednaglasno akanje, različen razvoj izglasnih $*-o (> -a)$ in $*-o (> -ó/-u)$. Govor je izvršil umik na prednaglasno kračino in nadkračino ter (delno) terciarni premik starega cirkumfleksa. Na osnovi glavnih vokalnih, konzonantnih razvojev in izvedenih mlajših naglasnih umikov ter ob pritegnitvi dodatnih definicijskih kriterijev (krajšanje visokih vokalov i in u , odraz za issln. $*\bar{j}/*\bar{j}^-$, odraz za issln. $*\bar{r}/*\bar{r}^-$ in premet

pred ustničniki in nebniki, prednaglasno akanje, razvoj izglasnega *-o, odraza za issln. **l* in **n* ter razvoj izglasnega issln. *-g) se govor zahodnega dela Ravne Gore sinhrono umešča v rovtarsko narečno skupino slovenskega jezika. Govor je prikazan na Karti slovenskih narečij (različica 2023).

DIALECT CLASSIFICATION OF THE LOCAL DIALECT OF RAVNA GORA IN GORSKI KOTAR

The article presents the local dialect of part of Ravna Gora (i.e. the larger western part - the hamlets of Stari Varoš, Jarak, Bajt and Vrh), which is located in the south of Gorski kotar in Croatia. Until now, the local dialect has been interpreted differently, namely as 1) an (immigrant) local dialect of the Rovte dialect group of the Slovenian language, 2) a Western goranski subdialect group of the mountain dialect within Kajkavian dialect group of the Croatian language, 3) a local dialect of the Kostel dialect of the Lower Carniolan dialect group of the Slovenian language. The newly collected dialectal material of the western part of Ravna Gora is presented, based on which its main linguistic (vocal, consonantal and prosody) characteristics are summarized. Due to the early lengthening of formerly shortened acute syllables in the penultimate syllable, the reflection for * \bar{e}/\bar{e}^{\ast} - is the same, namely $e:$. The reflections of e and o voices coincided: CSln. * \bar{e}/\bar{e}^{\ast} - = * \bar{e}/\bar{e}^{\ast} - > $e:$ and CSln. * $\bar{o} = \bar{o}^{\ast} = \bar{o}/\bar{o}^{\ast}$ - > $o:$ or less often $o:$. Reflection for CSln. * \bar{i}/\bar{i}^{\ast} - and * \bar{u}/\bar{u}^{\ast} - are i and u respectively $i:$ and $u:$ after secondary lengthening. The reflection of a persistently long semivowel and a newly acute semivowel in the penultimate syllable coincided with the reflection for CSln. * a , i.e. CSln. * \bar{a}/\bar{a}^{\ast} - = * \bar{a}/\bar{a}^{\ast} - > $\bar{a}:$. Reflection for CSln. * \bar{y}/\bar{y}^{\ast} - is $o:y$. The reflexes of the unaccented e and o are e or $e:$ and a or $\bar{a}:$. For diphthongal declension in reflection for CSln. * \bar{e}/\bar{e}^{\ast} -, which is attested in rare cases, the paper allows the interpretation that it is an archaism. The local dialect knows several forms of modern vocal reduction – complete pre-stressed aching, different development of voiced *- o (> - a) and *- o (> - \acute{o} /- u). The local dialect made a retreat to the pre-accented stem and overstress and (partially) a tertiary retreat of the old circumflex. On the basis of the main vocal and consonantal developments and younger stress retreats, and with the attraction of additional definitional criteria (shortening of high vowels i and u , reflection for CSln. * \bar{y}/\bar{y}^{\ast} -, reflection for CSln. * \bar{r}/\bar{r}^{\ast} -, and roll before mouthpieces and palatals, pre-accented ejaculation, the development of voiced *- o , the reflection of CSln. * \bar{l} and * \bar{n} and the development of voiced CSln. *-g), the local dialect of the western part of Ravna Gora is synchronously placed in the Rovte dialect group of the Slovenian language. The local dialect is shown on the Map of Slovenian dialects (version 2023).

